

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

ONDERWIJS
GEZONDHEID
WONEN
WERK
VEILIGHEID
**NATIONAAL
PROGRAMMA
LEEFBAARHEID
EN VEILIGHEID**
ONDERWIJS
GEZONDHEID
WONEN
WERK
VEILIGHEID

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Context/Analyse	7
3	Doelstellingen	14
4	Wat gaan we doen?	16
5	Sturing	39
6	Monitoring	43
7	Financiën	46
	Bijlagen	48

1 Inleiding

In een aantal gebieden in Nederlandse steden staan de leefbaarheid en veiligheid onder druk en stapelen problemen als werkloosheid, armoede, onderwijsachterstanden, woonproblematiek en een slechte gezondheid zich op. Veel mensen kampen met een combinatie van problemen. Ze leven van een uitkering, hebben schulden, zijn klein behuisd en hebben (jeugd)zorg nodig. Ofschoon er in deze gebieden hard wordt gewerkt om deze problemen het hoofd te bieden, is een extra inzet nodig om daadwerkelijk het verschil te kunnen maken. Daarom start het Kabinet het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, met als doel om de negatieve spiraal door middel van een gebiedsgerichte inzet te doorbreken.

Een structurele verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van kwetsbare gebieden start met het bieden van toekomstperspectief aan bewoners. Het is onhoudbaar dat jongeren uit de ene wijk in een stad significant minder kansen hebben dan jongeren uit andere gebieden in diezelfde stad en dat de plaats waar je woont of opgroeit bepalend is voor hoe je verdere carrière en levenspad eruitzien.

In aanvulling op het generieke beleid op het terrein van wonen, werken, inkomen, onderwijs, veiligheid en gezondheid is een gebiedsgerichte inzet nodig voor het verbeteren van de kwaliteit van de woningvoorraad en de leefomgeving, en zijn extra inspanningen nodig voor het stimuleren van scholing en participatie op de arbeidsmarkt. Een omgeving zonder een toekomstperspectief maakt jongeren kwetsbaarder voor de verleidingen van een georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Dat moet worden voorkomen.

Gelet op de breedte van de problematiek in kwetsbare wijken vraagt de aanpak een brede inzet van het Kabinet; een integrale aanpak op gebiedsniveau gericht op de vraagstukken die zich daar aandienen. Het is cruciaal dat interventies op de verschillende beleidsdomeinen op elkaar aansluiten. De minister voor VRO is coördinerend minister voor dit programma en heeft ook de verantwoordelijkheid voor de rijksinzet in het fysieke domein. Daarnaast zijn de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Justitie en Veiligheid, de minister voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan zet. Hierbij gaat het om de verantwoordelijkheid voor en de uitvoering van de interventies, die op grond van het Coalitieakkoord op het eigen beleidsterrein binnen deze gebieden plaatsvinden. Daarmee bieden we bewoners kansen voor een betere toekomst en versterken we het vertrouwen in de overheid.

ENFES
PIZZA - GRILL - SNACKS Tel: 010 - 432 11 64

BENKO'S MOBILE
De telefoon service die je nodig hebt

Lycamobile | Lycamobile youfone | Vodafone | simyo simpel | TELE2 | kpnBen | 0900 10 18 18 18

Moneytrans

OPEN

- TELEFOONS
- ACCESSOIRES
- BIJWERKTEN
- REPARATIES
- MOBIEL
- FRIGIDORANKET
- FRIGIDORANKET

REPARATIE SMARTPHONE
REPARATIE TABLET / PDA
BIJWERKTEN
ACCESSOIRES
REPARATIE MOBIEL
REPARATIE MOBIEL
REPARATIE MOBIEL

TELEFOON REPARATIE
SUPER SNELLE SERVICE

Lycamobile

D&C

RENOVATIE

- Tegel
- Laminaat
- PVC vloeren
- Ceplado
- Stucen
- SpaakMelputz
- Spaakputten
- Stucwerkputz
- Plafonddecoratie
- Totaal Renovatie

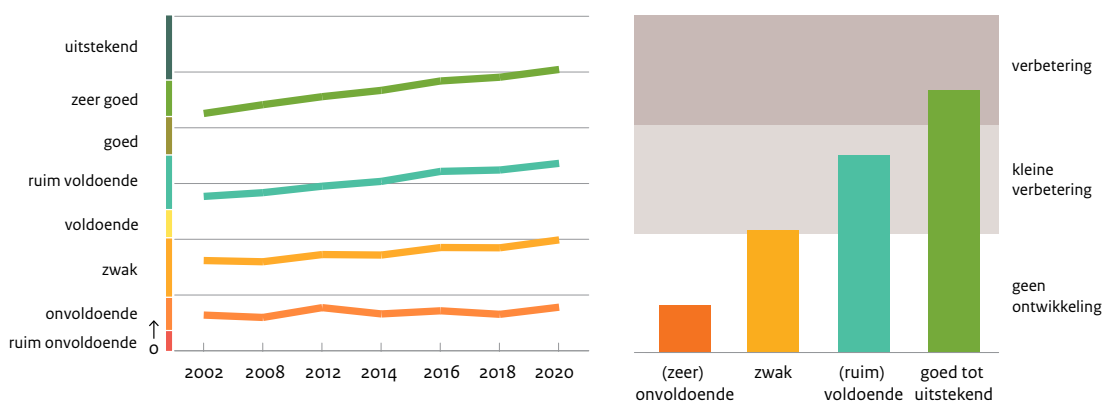
2 Context/Analyse

2.1 Wat is er aan de hand

De meest recente cijfers van de Leefbaarometer laten zien dat leefbaarheid verder verbetert in Nederland. Steeds meer mensen beoordelen hun woonomgeving als goed tot uitstekend en minder mensen beoordelen die als zwak of onvoldoende. Haaks op deze positieve ontwikkeling staat in een aantal gebieden in Nederlandse steden de leefbaarheid steeds meer onder druk. Deze trend is al enige jaren aan de gang. Een aantal van de meest kwetsbare wijken raakt steeds verder achterop. In deze gebieden is sprake van een hardnekkige problematiek en staat de leefbaarheid structureel onder druk. Dit heeft tot gevolg dat achter de positieve trend contrasten schuilgaan en de verschillen tussen leefbare en deze kwetsbare wijken in een aantal steden de afgelopen jaren zijn toegenomen.¹

Deze groeiende kloof was voor het vorige Kabinet aanleiding om een aantal onderzoeken te laten uitvoeren om beter zicht te krijgen op de problematiek.² Hieruit blijkt dat een aantal gebieden in Nederlandse steden te maken heeft met een concentratie en stapeling van problemen op het gebied van onderwijs, werkloosheid, armoede (inkomen en schulden), gezondheid, de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, veiligheid en georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Veelal gaat het hierbij om dezelfde gebieden waar ook de leefbaarheid structureel onder druk staat.

Figuur 1: Ontwikkeling gemiddelde score Leefbaarometer 2002-2020 (terugkijkend vanuit 2020)

Bron: Leefbaarometer 3.0

In gebieden met een '(zeer) onvoldoende' score in de Leefbaarometer is de problematiek hardnekkig en is sprake van een constant onvoldoende niveau van leefbaarheid. De gebieden die in 2020 'onvoldoende' of lager scores, hebben dat gemiddeld genomen gedurende de gehele periode gedaan. Ze zijn er niet of nauwelijks op vooruitgegaan, terwijl de gebieden die in 2020 hoger scores gemiddeld genomen wel een verbetering hebben laten zien. Het gaat om gemiddelden. Er zullen individuele gebieden zijn waarvoor de stilstand niet opgaat.

De situatie in deze kwetsbare gebieden kenmerkt zich in fysieke zin door een eenzijdige woningvoorraad. Er is sprake van relatief veel slechte woningen, die kampen met onderhoudsgebreken en minder

¹ Kamerstukken II, 2021/2022, 30 995, nr. 880, d.d. 14 april 2022. Atlas.Research en In.Fact.Research, Leefbaarheid in Nederland 2020; een analyse op basis van de Leefbaarometer 3.0.

² Onder andere Verwey-Jonker Instituut (2021), Perspectief bieden. Bouwstenen voor de gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare gebieden.

duurzaam zijn, in een kwaliteitsarme openbare ruimte. Bewoners hebben een lagere gemiddelde levensverwachting, leven aanzienlijk langer in slechte gezondheid, er wonen veel huishoudens met problematische schulden, met geen of laagbetaald werk, bij jongeren is sprake van onderwijsachterstanden en door het ontbreken van perspectief worden jongeren kwetsbaarder voor de verlokkingen van de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

In het onderzoek 'Perspectief bieden' van het Verwey-Jonker Instituut constateren de onderzoekers dat in kwetsbare gebieden mensen wonen die bovengemiddeld kampen met armoede, schulden, gezondheidsproblemen, overlast, schrale woonomstandigheden en gevoelens van onveiligheid. Jongeren die in deze kwetsbare gebieden opgroeien hebben een grotere kans op een lager schoolniveau, op voortijdig schoolverlaten, een lager betaalde baan en het vertonen van normoverschrijdend gedrag. Dit gaat samen met een afbrokkelend vertrouwen in de overheid, mede uit teleurstelling over overheidsbeleid dat voor hun situatie onvoldoende is gebleken. Burgers keren zich af van de instituties, aldus de onderzoekers.

Uit de onderzoeken blijkt dat er reden tot zorg is over een groeiende kansenongelijkheid. De effecten van Covid-19 deden deze ongelijkheid verder groeien. De pandemie veroorzaakte meer eenzaamheid, armoede, werkloosheid en schulden bij kwetsbare huishoudens en groepen aan de basis van de arbeidsmarkt. Bij mensen onder de 70 jaar was het risico voor mensen met een laag inkomen om te sterven 3,8 keer zo groot. Vooral mensen in kwetsbare gebieden stierven; zij waren al minder gezond en leefden ook ongezonder.³ Onderzoek van de Erasmus universiteit toont aan dat geboren worden in een kwetsbare wijk een negatieve invloed heeft op de rest van je leven. 'Kinderen die opgroeien in een kansarme woonwijk verdienen in de toekomst minder dan kinderen uit vergelijkbare inkomensgroepen die in betere woonwijken wonen', luidt een conclusie uit het onderzoek.⁴

Het gaat om 19 gemeenten met 20 stedelijke focusgebieden die geografisch over heel Nederland verspreid liggen en waar in totaal ruim 1,2 miljoen mensen wonen, te weten: Leeuwarden-Oost, Groningen Noord, Arnhem Oost, Heerlen Noord, Breda Noord, Eindhoven Woensel-Zuid, Tilburg Noordwest, Schiedam Nieuwland-Oost, Rotterdam-Zuid, Den Haag Zuidwest, Amsterdam Zuidoost, Amsterdam Nieuw-West, Zaandam Oost, Lelystad Oost, Utrecht Overvecht, Nieuwegein Centrale-As, Vlaardingen West, en Delft West, Dordrecht West en Roosendaal-stad⁵. Dit zijn voor de goede orde niet alle kwetsbare gebieden in Nederlandse steden, en het is ook niet een 'top 20'. Ook in andere steden doen zich een uiteenlopende combinatie en cumulatie van (grootstedelijke) problemen voor die om een aanpak vragen, weliswaar vaak met een andere intensiteit en omvang en in een specifieke lokale context.

Het Kabinet staat in zijn zorgen over de leefbaarheid in deze gebieden niet alleen. Het sluit aan bij de oproep die 15 burgemeesters eerder hebben gedaan in hun 'Manifest Kom op voor de meest kwetsbare gebieden' en 'Dicht de Kloof!'.⁶

---

³ NRC, opinie, 1 april 2022, Ongelijkheid in gezondheid is een nationaal probleem, Lodewijk Asscher, Ron Meyer en Marco Pastors.

⁴ Erasmus University Rotterdam (2020), Een ongelijke verdeling van kansen

⁵ De precieze gebiedsbepaling en -aanduiding in Vlaardingen, Dordrecht, Delft en Roosendaal wordt nog uitgewerkt.

⁶ Kom op voor de meest kwetsbare gebieden (2020), Urgente oproep 15 burgemeesters voor ondersteuning om tweedeling tegen te gaan; Dicht de kloof! (2021), 15 burgemeesters en maatschappelijke partners.

2.2 Wat is hiervan de oorzaak?

Concentratie van sociale problematiek in wijken met een eenzijdige, goedkope woningvoorraad

De verslechterde leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare gebieden heeft meerdere oorzaken. Onderzoek van Platform31⁷ wijst uit dat de combinatie van de economische crisis in het vorige decennium, de decentralisaties (Jeugdwet, Participatiewet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning) en extramuralisering in het sociaal domein (de instroom van kwetsbare bewoners uit de maatschappelijke opvang, beschermd wonen en geestelijke gezondheidszorg), gekoppeld aan de stelselwijziging in de volkshuisvesting (Woningwet 2015), een groot beslag heeft gelegd op kwetsbare wijken. De inzet op het terrein van herstructurering en de leefbaarheidsactiviteiten van woningcorporaties werden hierdoor sterk ingeperkt.

De afgelopen jaren zijn gemeenten en lokale partners er onvoldoende in geslaagd om effectieve antwoorden te ontwikkelen op de cumulatie van problemen in kwetsbare gebieden. Hoewel het sociaal domein, als gevolg van de decentralisaties in 2015, bij gemeenten aan omvang en importantie won, leidde dat in deze gebieden niet tot het resultaat waar vooraf op werd ingezet. Het Sociaal en Cultureel Planbureau concludeert voor wat betreft de decentralisaties, dat de verwachtingen bij de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, de Jeugdwet en de Participatiewet ‘te hoog gespannen’ waren.⁸ Een combinatie van bezuinigingen en een verkokerde beleidspraktijk staan op lokaal niveau een meerjarige, integrale gebiedsgerichte aanpak in de weg, aldus het Verwey-Jonker Instituut.⁹

In wijken met veel corporatiewoningen groeit de instroom van mensen die hulp of ondersteuning nodig hebben. Waar de woningen in deze gebieden ooit goed en betaalbaar onderdak boden voor mensen die in de stad werkzaam waren -de middenklasse- worden deze woningen door het vertrek van deze huishoudens naar alternatieve (grotere en betere woningen in) nieuwe wijken of omliggende gemeenten, in toenemende mate bewoond door groepen die uitsluitend zijn aangewezen op de goedkope sector. De concentratie van kwetsbare groepen in de sociale huursector is de afgelopen jaren verder toegenomen en neemt steeds sneller toe.¹⁰ Corporaties krijgen in toenemende mate te maken met zorgvragen voor ondersteuning van hun huurders. Tegelijkertijd vonden er bezuinigingen plaats op de professionele inzet en sociale infrastructuur in deze wijken, zoals op wijkagenten en het opbouw- en jongerenwerk.¹¹ Deze ontwikkelingen zetten de leefbaarheid in de sociale huursector onder druk, met name in de stedelijke focusgebieden.

Corporaties zijn verplicht om hun vrijkomende sociale huurwoningen toe te wijzen aan hun doelgroepen. Zo kunnen ook de huishoudens met de laagste inkomens in een betaalbare woning wonen. Het toepassen van de toewijzingsregels (passend toewijzen) leidt er echter ook toe dat de goedkoopste corporatiewoningen doorgaans naar de minst draagkrachtige (en vaak meest kwetsbare) bewoners gaan. Hoewel dit de betaalbaarheid ten goede komt, staan deze woningen vaak bij elkaar in de buurt. Dat zorgt -ondanks de beschikbaarheid van instrumentarium als de vrije ruimte in passend toewijzen of de mogelijkheden voor vestigingsbeleid in de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek- voor de ruimtelijke concentratie van de bovengenoemde problemen. De spreiding van aandachtsgroepen over de gemeenten in de regio schiet daarom tekort. Hierdoor komen veel van deze groepen terecht bij de centrumgemeenten, met een concentratie in de kwetsbare gebieden.

⁷ Platform31 (2017), Kwetsbare wijken in beeld.

⁸ Sociaal en Cultureel Planbureau (2020), Sociaal domein op koers? Verwachtingen en resultaten van vijf jaar decentraal beleid.

⁹ Verwey-Jonker Instituut (2021), Perspectief bieden, Bouwstenen voor de gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare gebieden, onder verwijzing naar: Uyterlinde, M., M. Fokkema & E. Can, Platform31 (2020), Werken aan opgaven in de wijk. Gebiedsgerichte organisatie modellen in vier gemeenten.

¹⁰ In Fact Research & Circusvis (2020), Veerkracht in het corporatiebezit: De update: Een jaar later, twee jaar verder.

¹¹ Id. Verwey-Jonker Instituut (2021).

Tenslotte toont onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut aan dat, hoewel ondermijnende criminaliteit en internationale drugscriminaliteit grenzeloos zijn, criminele organisaties vrijwel altijd lokaal geworteld zijn. Het zijn vooral de kwetsbare stadswijken die een voedingsbodem vormen voor drugshandel en andere vormen van de georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Een opeenstapeling van problemen als armoede, een gebrek aan rolmodellen en weinig perspectief op de arbeidsmarkt maken mensen gevoelig voor betrokkenheid bij ondermijnende criminaliteit.¹²

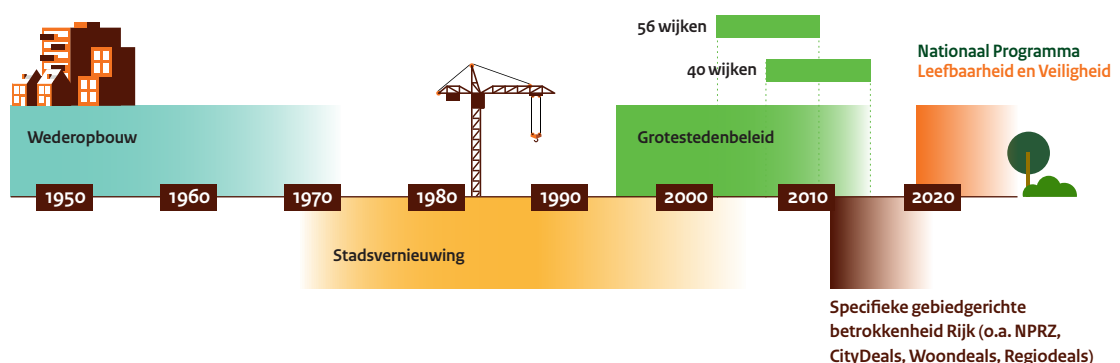
Criminaliteit legt een onevenredige druk op kwetsbare wijken. Soms is de criminaliteit zichtbaar aanwezig, maar vaak blijft het verborgen achter de façade van een winkel of woning. Aangezien de ontwikkelingskansen van mensen met een lage sociaaleconomische status kleiner zijn, is er meer voedingsbodem voor alternatieve criminele paden.¹³ Jongeren breken hun school of studie vaker af vanwege het 'snelle geld' van de criminaliteit.

Beleid dat is gericht op het verminderen van negatieve buurteffecten wordt door onderzoekers wel eens als niet effectief beschouwd. Het voorkomen van buurteffecten zou in Nederland bescheiden zijn ten opzichte van andere persoon gerelateerde aspecten. Recent onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau toont echter aan dat er wel degelijk een significante invloed is van de buurt, zeker voor kinderen en adolescenten. Hun kansen zijn er slechter. Ook nemen in kwetsbare wijken, boven een bepaald omslagpunt van concentraties van kwetsbare huishoudens, de problemen sterk toe. Daarnaast is een gangbare veronderstelling dat sociale menging zou leiden tot waterbedeffecten in andere wijken. Doordat huishoudens meer verspreid komen te wonen is dat volgens het Planbureau niet het geval.¹⁴ Gebiedsgericht beleid, gemengde wijken en een lange adem kunnen dan ook daadwerkelijk bijdragen aan de situatie van individuele huishoudens.

Verminderde (beleids)aandacht aan rijkskant en te weinig (fysieke) investeringen

Met uitzondering van een inzet in het Nationaal Programma Rotterdam Zuid was de Rijksoverheid op het terrein van de leefbaarheid in kwetsbare gebieden de afgelopen jaren minder in beeld. Het gebrek van een lange adem in beleid speelt deze gebieden parten. Continue aandacht en een structurele inzet (in plaats van een projectencarrousel) zijn van belang, maar dat is de laatste jaren onvoldoende van de grond gekomen. In een aantal gebieden is met de komst van de Regio Deals, de eerste tranche van het Volkshuisvestingsfonds en de inzet van middelen uit de Woningbouwimpuls, inmiddels wel een nieuwe aanzet gedaan.

Figuur 3: Tijdlijn 75 jaar stedelijke vernieuwing

Bron: Platform31 - Bewerkte versie van: 75 jaar stedelijke vernieuwing - update 2022 (Kennisdossier)

¹² Verwey-Jonker Instituut (2020), Een wereld in wijken te winnen, over de justitiële functie bij sociale achterstand.

¹³ Tops en Torre (2014), Wijkenaanpak en ondermijnende criminaliteit. Verwey Jonker Instituut (2019); Weerbare wijken tegen ondermijning.

¹⁴ SCP (2021), Opgroeien in een kwetsbare wijk, over buurteffecten en persoonlijke ervaringen van jongens en jonge mannen.

De aard van de fysieke woonomgeving dicteert vaak de sociale problemen in kwetsbare gebieden. In een aantal gebieden is de afgelopen jaren slechts beperkt fysiek geïnvesteerd. Het stedelijk vernieuwingsbeleid is afgebouwd en corporaties richtten zich vooral op hun eigen bezit en minder dan voorheen op de leefbaarheid in de wijk. Tegelijkertijd manifesteren zich in de particuliere woningvoorraad onderhoudsproblemen, komt de verduurzaming bij particuliere woningeigenaren met een laag inkomen maar moeizaam van de grond en is er sprake van malafide verhuur. De aantrekkingskracht op bijvoorbeeld middenklasse huishoudens, of zogenoemde sociale stijgers binnen de wijk, is daardoor onder druk komen te staan. Weliswaar is de stad in trek bij woningzoekenden en is de woningmarkt in veel steden oververhit, maar de keerzijde van dit proces is verdringing; kwetsbare en kansarme bewoners zijn aangewezen op deze minder gewilde buurten, met als gevolg dat de sociaal-ruimtelijke ongelijkheid binnen steden verder toeneemt.

Het aanpakken van de woningvoorraad in kwetsbare gebieden is een opgave die maar beperkt wordt opgepakt door de markt. Vooral in de focusgebieden buiten de Randstad hebben marktpartijen weinig belangstelling om te investeren in slechte particuliere woningen. Daarnaast komt het nogal eens voor dat de exploitatie van woningen op een manier plaatsvindt die maatschappelijk onwenselijk is en de problemen in de particuliere voorraad, en ook in de directe woonomgeving, verergert (malafide verhuur). Dit uit zich onder meer in slecht onderhoud en overbewoning.

Een aantal woningcorporaties is volgens de koepel van woningcorporaties Aedes niet in staat om de volledige herstructureringsopgave in kwetsbare gebieden (alleen) op te pakken. De woningcorporaties in een aantal stedelijke focusgebieden zijn niet allemaal voldoende draagkrachtig om deze investeringsopgave uit eigen middelen te financieren. Ook wordt in voorkomende gevallen een beroep gedaan op woningcorporaties om te investeren in het particuliere deel van de voorraad. De woningvoorraad in veel stedelijke focusgebieden kenmerkt zich door gespikkeld bezit: hierbij is het bezit van woningcorporaties en particulieren gemengd in een wijk, complex of in een rij van woningen. Grootschalig investeren in de eigen woningvoorraad én in het gebied gelegen particulier bezit (bijvoorbeeld door middel van inponding) gaat hun investeringsvermogen dan vaak te boven.¹⁵

Eigenaar-bewoners met een laag inkomen ontbreekt het aan middelen, of zij zien onvoldoende meerwaarde van een investering in onderhoud. En ook gemeenten 'worstelen met hun financiële situatie' en zien onvoldoende mogelijkheden om de herstructureringsopgave voor hun rekening te nemen.¹⁶

Gebrekkige samenwerking tussen sectoren en actoren

Om tot een structurele verbetering van de leefbaarheid in wijken te komen, is het belangrijk in het fysieke domein te investeren en dit te verbinden met een sociaaleconomische aanpak en met een aanpak op veiligheid; een samenspel tussen fysieke en sociale ingrepen, aangevuld met een aanpak van normstelling en handhaving.¹⁷

In de uitvoeringspraktijk komt de samenwerking tussen overheden, corporaties, politie, zorg- en welzijnsorganisaties, scholen en andere maatschappelijke organisaties en werkgevers die in deze gebieden werkzaam zijn, moeilijk van de grond. De samenhang tussen fysieke en sociale programma's is voor individuele partijen vaak lastig te leggen, waardoor de opgaven in deze gebieden niet goed genoeg wordt opgepakt. Het gevolg is een versnipperde en een nauwelijks domein overstijgende aanpak.

---

¹⁵ Aedes (2020), Woningcorporaties hebben onvoldoende geld voor al hun opgaven.

¹⁶ Rebel Strategy & Development BV (2021), Synthese analyse 16 stedelijke vernieuwingsgebieden: totaalbeeld. Interbestuurlijke programma Gebiedsgerichte aanpak Leefbaarheid en Veiligheid.

¹⁷ Zie ook het essay 'Richting' van het Verwey-Jonker Instituut, waarin wordt gepleit voor een 'sociaal-repressieve' aanpak.

Ook op het niveau van een huishouden is de hulpverlening in Nederland doorgaans goed georganiseerd en worden gezinnen met een hulpvraag goed geholpen. Het gaat echter vaak mis wanneer de situatie uitzonderlijk is door een stapeling van problemen. Deze situatie doet zich juist in kwetsbare gebieden nog al eens voor. Het bestaan van veel problemen leidt tot een dichtheid van hulpverlenende instanties, waarbij het risico van langs elkaar heen werken op de loer ligt.

De oorzaak hiervan heeft te maken met verschil van inzicht tussen instanties over de analyse van wat precies het probleem is dat moet worden aangepakt, uiteenlopende doelstellingen, een andere werkwijze, de organisatievorm waarvoor moet worden gekozen, de planning, het verschil in (financiële) prioriteit, of andere standpunten over hoe de inbreng van bewoners moet worden geregeld. Daarnaast heeft de decentralisatie in het sociaal domein niet tot simpelere financieringsstructuren geleid. De voorwaarden waaronder organisaties hun financiering ontvangen lopen uiteen. Dit leidt ertoe dat de beleidsuitvoering plaatsvindt in aparte eenheden, die vanwege andere doelen, regels en middelen, los van elkaar opereren, terwijl ze wel over hetzelfde onderwerp gaan.

Tenslotte heeft de nadruk op zelfredzaamheid van bewoners en nabijheid van instanties in de wijk bij de decentralisaties in het sociaal domein de hulpvraag van kwetsbare groepen onderschat. De inzet van wijkteams op het terrein van welzijn, zorg en hulpverlening hebben dit probleem niet kunnen wegnemen. In het verlengde hiervan zijn ook het burgerinitiatief en de aanwezigheid van actieve burgers die zich inzetten voor de buurt om gemeenschapsactiviteiten te organiseren niet evenredig verdeeld over verschillende wijken. In veel kwetsbare gebieden komt dit moeizamer van de grond dan elders.

OMNIGYM

3 Doelstellingen

De centrale doelstelling van het Nationaal Programma is om de leefbaarheid en veiligheid van de meest kwetsbare gebieden in Nederland in 15-20 jaar tijd op orde te brengen en het perspectief van de bewoners te verbeteren. Dit vraagt om een langjarige, integrale en doelgerichte inzet van het Kabinet, waarbij, als dat nodig is, een onorthodoxe aanpak van de vraagstukken die zich in de gebieden aandienen niet uit de weg wordt gegaan.

Om deze doelstelling te realiseren zet dit programma in op drie ER-subdoelen

1 Het verbeteren van de fysieke leefomgeving

Het doel is het realiseren van meer kwalitatief goede woningen in een gemengde wijk waar het veilig en leefbaar wonen is.

2 Het bieden van een beter perspectief

De inzet is erop gericht dat meer kinderen en jongeren in staat worden gesteld hun talenten te ontwikkelen; meer mensen worden begeleid naar werk, het aantal problematische schulden wordt teruggedrongen en dat meer mensen naar elkaar omzien. Verbeteringen op de terreinen wonen, werken en leren dragen ook bij aan een afname van de zorgvragen in deze gebieden.

3 Het vergroten van de veiligheid

Het doel is dat minder jongeren afglijden in de criminaliteit en dat gebieden weerbaarder worden tegen georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Voorkomen moet worden dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen in een kwetsbare positie de (georganiseerde en ondermijnende) criminaliteit in gaan, daar steeds verder in verstrikt raken en zich doorontwikkelen tot geharde criminelen.

Deze doelen staan niet op zichzelf maar hangen onderling met elkaar samen. Wonen in een klein, gehorig huis met een groot gezin, of een stressvolle thuissituatie, heeft gevolgen voor het concentratievermogen van kinderen, of de mogelijkheid om huiswerk te maken. Een langere schooldag of huiswerkclasses zijn in deze gebieden daarom extra gewenst. Een ander voorbeeld is dat jongeren eerder de straat opzoeken als het thuis klein en druk is. De georganiseerde misdaad speelt hierop in en probeert “hangjongeren” te rekruteren. Mensen die zich een betere woning en een betere buurt kunnen veroorloven trekken weg. Er is synergie tussen de fysieke en de sociale maatregelen. Een fysieke aanpak is nodig om de sociale interventies te ondersteunen en draagt bij aan de veiligheid, en vice versa. Een gelijktijdige sociale inzet en een preventieve aanpak, die voorkomt dat jongeren in de criminaliteit belanden, helpt bewoners vooruit en draagt bij aan het geloof in een betere toekomst. Investeren in het woningaanbod, goede scholen, werk, voorzieningen en de openbare ruimte zorgt ervoor dat resultaten die in het sociaal domein worden gehaald daadwerkelijk in de wijk zelf landen. Zonder investeringen in goede woningen en een verbetering van de fysieke leefomgeving vertrekken sociale stijgers, waarna hun plek wordt ingenomen door nieuwe kwetsbare huishoudens. Andersom beklijft het resultaat van meer woningen in het middensegment en gemengde wijken niet, als er niet ook in het sociaal domein interventies plaatsvinden voor de huidige bewoners. Dit is een belangrijke voorwaarde voor een structurele verbetering van 20 gebieden in Nederlandse steden die te maken hebben met grootstedelijke problematiek.

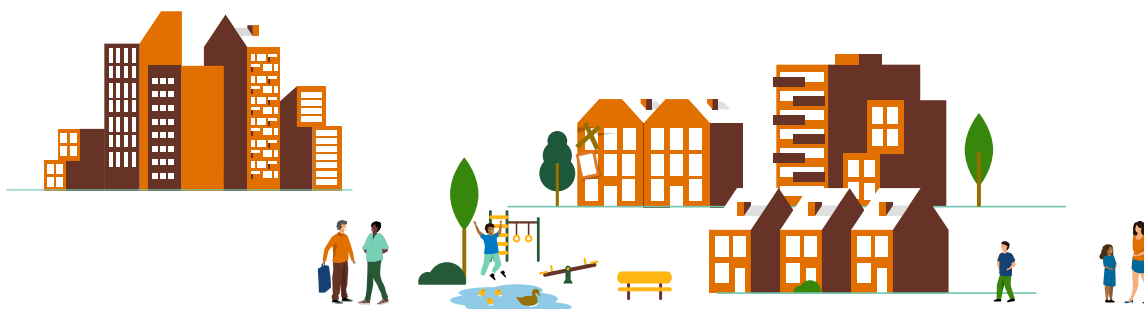
Figuur4: Kaart met de twintig stedelijke focusgebieden

Stad	Gebied/wijk
Amsterdam	Zuidoost
Amsterdam	Nieuw-West
Arnhem	Oost
Breda	Noord
Delft	West
Dordrecht	West
Den Haag	Zuidwest
Eindhoven	Woensel-Zuid
Groningen	Noord
Heerlen	Noord
Leeuwarden	Oost
Lelystad	Oost
Nieuwegein	Centrale-As
Roosendaal	-stad
Rotterdam	Zuid
Schiedam	Nieuwland-Oost
Tilburg	Noordwest
Utrecht	Overvecht
Vlaardingen	West
Zaandam	Oost

Bron: BZK/VRO

4 Wat gaan we doen?

Om deze doelen te realiseren hanteren we voor kwetsbare gebieden de volgende actielijnen:

1. Samenhangende aanpak

We zorgen voor een integrale aanpak met regie en een solide juridische basis.

Wat we doen...

- Gemeenten en lokale partners maken integrale uitvoeringsprogramma's voor hun gebied.
- In de stedelijke focusgebieden worden allianties opgezet o.l.v. de burgemeester. Het Rijk participeert hierin.
- Meer ruimte creëren voor experimenten en maatwerk; waar relevant kan de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek worden aangevuld.
- Onderzoeken of rijksmiddelen meer ontschot en gebiedsgericht kunnen worden ingezet.
- De voortgang en vastlopers periodiek bestuurlijk bespreken.
- Kennis en praktijkervaring delen op www.wijkwijzer.org.
- Dashboard Zicht op Wijken.
- Het kennis- en leernetwerk uitbreiden en doorontwikkelen.
- Lokale partners ondersteunen met onder andere een Expertpool, de Flexpool-woningbouw en een vraagbaakfunctie.

2. Woningen en wijken

We verbeteren slechte woningen en zorgen voor meer gemengde wijken.

Wat we doen...

- Bestuurlijke akkoorden per provincie sluiten over o.a. de herstructureringsopgave.
- Prestatieafspraken maken met corporaties over de herstructurering in kwetsbare gebieden.
- Inzetten Volkshuisvestingsfonds, Woning-bouwimpuls en het Nationaal Isolatieprogramma.
- Herzien van de Huisvestingswet 2014.
- Verkennen noodzaak en geschiktheid van selectieve woningtoewijzing in stedelijke focusgebieden.

3. Meedoen

We zorgen dat meer bewoners kunnen meedoen in de samenleving.

Wat we doen...

- Inzetten programma Kansrijke Start.
- Structurele versterking van scholen met veel leerachterstanden.
- Stimuleren deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en versterken kwaliteit.
- Verrijken school en omgeving.
- Intensiveren aanpak geldzorgen, armoede en schulden.
- Onderzoek naar andere werkwijzen in de Participatiewet.
- Versterken van de veerkracht van personen en groepen in kwetsbare omstandigheden.
- Terugdringen gezondheidsachterstanden met een integrale preventieve aanpak.
- Via regiodeals bijdragen aan de brede welvaart in gebieden.

4. Veiligheid

We investeren in preventie jeugdcriminaliteit en weerbaarheid.

Wat we doen...

- Inzet programma 'Preventie met Gezag'.
- Versterken jeugdstrafrechtketen.
- Afgepakt geld, zoveel mogelijk een publieke bestemming geven, met name wijken die het meest lijden onder criminaliteit.
- Met het dashboard 'Zicht op Ondernijning' risicofactoren voor ondermijnende criminaliteit in een gebied inzichtelijk maken.

Figuur 5: Actielijnen programma Leefbaarheid en Veiligheid

4.1 Actielijn 1 | We zorgen voor een integrale aanpak met duidelijke regie en een adequaat juridisch instrumentarium

4.1.1 Een integrale aanpak en adequate regelgeving

Sectoraal beleid is toereikend voor het overgrote deel van de Nederlanders in gebieden en wijken, maar voor stedelijke focusgebieden schiet dit tekort. Vanuit vrijwel alle beleidsdomeinen wordt in deze gebieden al veel gedaan, maar daar waar problemen zich opstapelen, is sectoraal beleid niet toereikend. Naast en in aanvulling op sectorale interventies is een integrale aanpak nodig voor de opgaven die meerdere beleidsterreinen raken (van onderwijs, wonen en sociale zaken tot justitie en zorg), zodat problemen van een gezin, wijk of buurt daadwerkelijk kunnen worden opgelost. Een integrale aanpak 'dwingt' om opgaven in een breed perspectief te bekijken en aan te pakken.

Het is een werkwijze waarin ministeries, maatschappelijke organisaties, gemeenten, bedrijven en bewoners met een gezamenlijk doel voor ogen samenwerken en investeren in een gebied. De behoeften van bewoners en de mogelijkheden van professionals die in het gebied werkzaam zijn om op deze behoeften in te spelen, staan hierbij centraal. Het gaat er niet om alles en iedereen met elkaar te verbinden, maar wel te borgen dat relevante partijen hun eigen taak zo goed mogelijk kunnen uitvoeren en goed aansluiten op andere partijen. Bijvoorbeeld verschillende schoolsoorten die elkaar opvolgen, verbindingen tussen onderwijs of werk enerzijds en hulpverlening anderzijds, en aansluiting van hulpverleners op elkaar. Voorkomen moet worden dat partijen naar elkaar gaan kijken en als iemand wil doorpakken, hij of zij tegen wetten, regels en professionele praktijken van andere terreinen aanloopt. Dit vraagt ook afstemming aan rijkskant. Om in deze gebieden daadwerkelijk het verschil te kunnen maken, is het nodig om, naast een sectorale inzet op het terrein van bestaanszekerheid, kansgelijkheid, veiligheid en wonen, ook over de grenzen van het eigen departementale beleidsterrein heen te kijken en de opgaven integraal op te pakken.

Daar waar regelgeving ontoereikend is voor het oplossen van de problematiek en een integrale aanpak in de weg staat, willen we meer ruimte creëren voor experimenten en maatwerk. We vernieuwen het juridisch instrumentarium en onderzoeken of rijksmiddelen meer ontschot en gebiedsgericht kunnen worden ingezet. Hierbij betrekken we ook de motie Ceder die de regering verzoekt om in het programma de schotten tussen beleidsbudgetten weg te halen en rijksregels aan te passen die een integrale aanpak in de weg staan.¹⁸

Acties

Adequaat juridisch instrumentarium

- Onderdeel van de rijksinzet is om met gemeenten in kaart te brengen wat er nodig is om in de stedelijke focusgebieden daadwerkelijk tot doorbraken te kunnen komen. In 2021 heeft het ministerie van BZK -in het verlengde van de evaluatie van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek- een uitvraag gedaan naar knelpunten in wet- en regelgeving, die een gebiedsgerichte, integrale aanpak van de leefbaarheid en veiligheid belemmeren. Op de uitvraag zijn door gemeenten en andere partijen ruim 100 voorstellen voor verbetering bij het ministerie ingediend. Het Strategisch Beraad Sociaal Domein, dat tweewekelijks bij elkaar komt en waarin alle relevante departementen en een afvaardiging van gemeenten zijn vertegenwoordigd, werkt voorstellen uit om vanuit gemeenten aangedragen knelpunten, waar (verkokerde) regels in de weg zitten, tot een oplossing te brengen.
- De uitkomst van dit traject zal uitwijzen of aanvullende experimenteerruimte nodig is. Daarvoor kan, daar waar relevant, de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek worden aangevuld.

¹⁸ Kamerstukken II, 2021/22, 35 925 VII, nr. 24.

- In een laboratoriumachtige setting zal in kaart worden gebracht waar regelgeving knelt. Hierbij wordt de mogelijkheid geboden om te beproeven of door een andere inzet van de huidige beschikbare middelen, of het bieden van uitzonderingen op knellende regels, tot betere resultaten kan worden gekomen. De zo stedelijke focusgebieden kunnen door de betrokken departementen hierbij worden beschouwd als hun experimenteeromgeving.
- Interventies van departementen op grond van hun eigen beleidsverantwoordelijkheid landen (ook) in de stedelijke focusgebieden. Gelet op de meervoudigheid van de opgave in deze gebieden zal worden nagegaan of, en zo ja hoe, dit beter kan worden gestroomlijnd.
- In het verlengde van het ambtelijke Strategisch Beraad wordt twee à drie keer per jaar een Brede Regietafel Sociaal Domein onder voorzitterschap van de minister van BZK georganiseerd.
- Het lokaal bestuur wordt meer bewust gemaakt van de huidige mogelijkheden van het bestuurlijk juridisch instrumentarium bij een gebiedsgerichte aanpak, zoals preventief fouilleren, de wet Bibob en het sluiten van woningen bij het aantreffen van wapens.

De concentratie van grootstedelijke problemen in de stedelijke focusgebieden brengt met zich mee dat er veel professionals in het gebied werkzaam zijn. Bij het verbinden van fysieke en sociale opgaven zijn gemeentebestuurders, de rijksoverheid, woningcorporaties, justitiële partners, scholen, werkgevers, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties allemaal van betekenis; ieder vanuit een eigen organisatie met eigen belangen, verantwoordelijkheden, financieringsstromen en verantwoordingsystemen.

In de uitvoeringspraktijk wordt nog vaak sectoraal gewerkt. Dat maakt de aanpak minder effectief. Binnen de breedte van de sociaal-fysieke aanpak stuiten professionals in de wijk op schurende stelsels, financiële regelingen waar gemeenten voor 'gewone' wijken wel mee uit de voeten kunnen, maar die onvoldoende aansluiten bij de opgaven die zich in een stedelijk focusgebied voordoen.

Acties

Een integrale aanpak

- Gemeenten stellen in overleg met lokale partners een integraal uitvoeringsprogramma op voor het stedelijk focusgebied.
- We vragen gemeenten die deelnemen aan het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid een alliantieoverleg te organiseren, onder aanvoering van de burgemeester, met betrokkenheid van lokale partijen, zodat de problemen van de stedelijke focusgebieden integraal kunnen worden aangepakt.
- Het Rijk participeert in deze lokale allianties met een rijksvertegenwoordiger vanuit de ministeries van BZK, OCW, JenV, SZW of VWS.
- Eénmaal per jaar zal een bestuurlijk overleg plaatsvinden tussen de burgemeesters van gemeenten met een stedelijk focusgebied en het Kabinet / minister voor VRO over het functioneren van de samenwerking, de voortgang en eventuele vastlopers. Ook andere betrokken bewindspersonen zullen hiervoor worden uitgenodigd.
- Tweemaal per jaar vindt over de voortgang van het programma een overleg plaats met een vertegenwoordiging van de stedelijke focusgebieden, het Rijk, de VNG en koepelorganisaties.

Samenhangende aanpak criminele netwerken in Zaandam Oost

In de Zaanse wijken Poelenburg en Peldersveld deden zich de afgelopen jaren grote problemen voor rondom de uitbuiting van arbeidsmigranten en het witwassen van geld via de handel in vastgoed en malafide bedrijven, zoals de glazenwassersbranche. Woningen werden massaal opgekocht als lucratief verdienmodel voor de huisvesting van veelal kwetsbare arbeidsmigranten. Netwerken halen letterlijk met busjes vol mensen uit met name Bulgarije, zetten ze in het hele land aan het werk voor hun bedrijven en huisvesten ze –voor enorme huurprijzen (vaak ingehouden van hun loon)– met velen tegelijk in hun eigen woningen in deze wijken. Dit trekt een zware wissel op de leefbaarheid en de veiligheid en legt druk op het onderwijs aan een toch al kwetsbare populatie kinderen.

Begin 2022 is gestart met het opzetten van een integraal interventieteam. Een samenwerking tussen verschillende overheidsinstellingen (NAI, Politie, Gemeente, Nelastingdienst, RIEC) die als doel heeft de criminele netwerken en verdienmodellen te verstoren. Daarnaast wordt nu gekeken hoe binnen de huidige regelgeving beter gecontroleerd kan worden op kentekens van dure auto's. Met het Volkshuisvestingsfonds worden overlastgevende panden teruggekocht en verduurzaamd. De inzet van de Wet opkoopbescherming en -na van kracht worden- de Wet goed verhuurderschap dragen eraan bij dat dit soort situaties ook in de toekomst worden voorkomen.

4.1.2 We zorgen voor een goede kennisinfrastructuur

Een integrale gebiedsaanpak ontwikkelt zich in de uitvoeringspraktijk op basis van de opgaven die zich aandienen, beschikbare kennis, actuele urgentie en de op dat moment voorhanden zijnde mogelijkheden. Er bestaat geen blauwdruk of 'handboek' hoe dit vorm te geven. Bovendien heeft elk gebied zijn eigen context, opgaven en karakteristieken. Wel zijn er goede voorbeelden zoals het Nationaal Programma Rotterdam Zuid, dat deelname in de maatschappij als uitgangspunt heeft, te beginnen met dagbesteding: school of werk. Ook is er in opdracht van het ministerie van BZK onderzoek gedaan naar aanpakken in steden in de ons omringende landen. De uitkomsten daarvan zijn betrokken bij het opstellen van dit programma. Investeren in samen leren, het ontwikkelen van kennis en goede voorbeelden breed toegankelijk maken zijn essentieel om stappen vooruit te maken. Er is inmiddels in samenwerking met kennisinstellingen een kennis- en leernetwerk WijkWijzer opgezet voor een integrale aanpak van vraagstukken in kwetsbare wijken:

- Er is onderzoek gedaan naar de behoefte aan en het aanbod van kennis en leervormen op het gebied van gebiedsgericht werken.
- Er zijn verschillende leerkringen opgezet en er is een Kenniskamer Leefbaarheid en Veiligheid ingericht met deelnemers van de overheid, wetenschap en kennisinstellingen.
- Daarnaast zijn diverse onderzoeken verricht naar eerdere en bestaande wijkaanpakken in Nederland en in omringende landen (o.a. Rotterdam-Zuid, Wenen en Mechelen).
- Het rapport *'Perspectief Bieden; bouwstenen voor een gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken'*¹⁹ bevat de resultaten van deze verkennende onderzoeken en biedt handelingsperspectieven voor gemeenten en andere partijen die bij een gebiedsgerichte aanpak zijn betrokken.²⁰ Daarmee wordt tevens invulling gegeven aan de motie Boulakjar²¹, waarin de regering wordt verzocht de geleerde lessen vanuit de Mechelse methode in dit programma mee te nemen.
- Met een consortium van kenniscentra als Platform 31, Movisie, Verwey-Jonker Instituut, Centrum voor Criminaliteitsbestrijding en Veiligheid en netwerken als het LSA voor bewoners en LPB voor wijkwerkers is het leernetwerk WijkWijzer opgericht.

¹⁹ Verwey-Jonker Instituut (2021), 'Perspectief Bieden; bouwstenen voor een gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare gebieden.

²⁰ Hierbij gaat om internationaal vergelijkend onderzoek en de aanpak in Rotterdam-Zuid, en een wetenschappelijke analyse van publicaties over wijkgericht werken: Verwey-Jonker Instituut (2019), Kwetsbare wijken in België, Duitsland en Denemarken. Verwey-Jonker Instituut (2021), Kwetsbare wijken.

²¹ Kamerstukken II 2021/22, 35 925 VII, nr. 126.

Acties

Kennis en leernetwerk Leefbaarheid en Veiligheid

- We brengen kennis en praktijkervaringen die voor een gebiedsgerichte aanpak van Leefbaarheid en Veiligheid relevant zijn samen op de website van WijkWijzer (www.wijkwijzer.org), het platform voor leefbare en veilige wijken.
- Met een consortium van kenniscentra als Platform 31, Movisie, Verwey-Jonker Instituut, Centrum voor Criminaliteitsbestrijding en Veiligheid en netwerken als het LSA voor bewoners en LPB voor wijkwerkers wordt het leernetwerk WijkWijzer doorontwikkeld. Leertrajecten gericht op een integrale wijkaanpak en de opzet van een innovatieprogramma maken daar deel van uit.
- Herstructurering wordt een belangrijk thema van het Kennis- en leernetwerk. Er wordt een leeragenda ontwikkeld, waarin de geleerde lessen op het gebied van herstructurering uit de focusgebieden worden gedeeld met andere gebieden.
- Het Kennis- en leernetwerk WijkWijzer wordt uitgebreid met kennispartners die specifiek kennis op het fysieke domein voor gemeenten beschikbaar kunnen maken. Tevens worden koppelingen gelegd met andere relevante kennis- en leernetwerken (b.v. Samenwerkingsplatform Sociaal Domein i.o., Maatwerk Multiprobleemhuishoudens, kennis en leerprogramma Aardgasvrije Wijken).

Ondersteuning

- Om partners in de stedelijke focusgebieden te ondersteunen bij hun gebiedsgerichte aanpak, zetten we een Expertpool op. Het gaat daarbij om mensen met gezag, visie en creativiteit, relevante ervaring op lokaal en/of Rijksniveau, en met ervaring in een gebiedsgerichte, integrale aanpak, die lokale allianties kunnen ondersteunen in de fase van verkenning, ontwerp en/of uitvoering en bij het verstevigen van een effectieve samenwerking tussen partners.
- We vergroten meer specifiek de kennis en capaciteit bij medeoverheden om de aanpak van de fysieke leefomgeving kracht bij te zetten. Gemeenten kunnen de Flexpools-woningbouw, behalve voor de ondersteuning op het terrein van de woningbouw, ook inzetten voor de realisatie van herstructureringsprojecten. De middelen voor de Flexpools zijn afkomstig uit het Programma Woningbouw.
- De expertise die aanwezig is binnen departementen en kenniscentra komt beschikbaar voor gemeenten, onder meer via uitbreiding van de vraagbaakfunctie van WijkWijzer.
- Op de website van WijkWijzer komt het dashboard Zicht op Wijken beschikbaar, dat gemeenten inzicht geeft in de relevante data op het gebied van het fysieke domein (wonen en duurzaamheid), het sociaaleconomische domein (onderwijs, gezondheid, zorg, jeugd, werk en inkomen) en veiligheid.
- Het rapport 'Perspectief Bieden; bouwstenen voor een gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken', wordt aangevuld met een afwegingskader dat gemeenten helpt bij het vormgeven van hun integrale aanpak.
- Voor de ondersteuning van gemeenten komt in 2022 het 'Praktijkboek Slagvaardige wijkaanpak' beschikbaar, dat vanuit het kennis- en leernetwerk WijkWijzer voor gemeenten wordt ontwikkeld.
- Parallel daaraan worden door het consortium van kenniscentra nieuwe leervormen voor de integrale gebiedsgerichte aanpak aangeboden (b.v. wijk-werkateliers). Ook marktpartijen krijgen de gelegenheid specifiek op de werkwijze van het programma toegesneden leervormen via WijkWijzer aan te rekenen.
- De verschillende ondersteuningsmogelijkheden die vanuit (het kennis- en leernetwerk van) het programma beschikbaar zijn, worden opgenomen in een toegankelijk overzicht.
- De expertise met betrekking tot buurtmaken, community building, buurtpreventie- en gemeenschapsvorming en de ervaringen met wijkbedrijven en wijkcoöperaties worden voor gemeenten en lokale partners ontsloten via de ABCD-academie en de Academie voor Buurtmakers.

Onderzoeksagenda

- Om de ‘lerende aanpak’ van leefbaarheid en veiligheid te stimuleren, wordt een onderzoeksagenda opgesteld.
- We gaan onderzoek doen naar hoe investeringen in de kwaliteit van de openbare ruimte kunnen bijdragen aan (een beter gevoel van) leefbaarheid, veiligheid en gemeenschapszin voor bewoners in kwetsbare gebieden. Hierbij wordt ook het in de stedelijke focusgebieden aanwezige cultureel erfgoed betrokken.
- Ook onderzoeken we welke fysieke elementen in de leefomgeving bijdragen aan de kwetsbaarheid en onveiligheid van gebieden en wat ‘voorspellende’ (fysieke) factoren zijn die kunnen leiden tot leefbaarheidsrisico’s en nieuwe kwetsbare gebieden. Het resultaat is een ‘Handreiking preventie leefbaarheid en veiligheid’ voor stedelijke ontwikkeling.
- Door middel van actieonderzoek wordt de voortgang in de 20 stedelijke focusgebieden en de impact van interventies gevolgd, mede ten behoeve van de voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer.

4.2 Actielijn 2 | We verbeteren slechte woningen en zorgen voor meer gemengde wijken

Volkshuisvesting is gemeenschappen bouwen. Investeren in de fysieke leefomgeving is nodig om een oorzaak van de negatieve spiraal in kwetsbare gebieden te doorbreken. Het investeren in de kwaliteit van de woningvoorraad²² en de inrichting van een buurt conform PKVW-uitgangspunten en met inachtneming van de principes van veilig ontwerp en beheer (Crime Prevention Through Environmental Design, CPTED) zijn een bewezen effectieve manier om de leefbaarheid en veiligheid in buurten te verbeteren. Dit doen we via herstructurering van kwalitatief slechte woningen. Van een diverse woningvoorraad, naar huur/koop en prijsklasse, profiteren zowel nieuwe als bestaande bewoners. De leefbaarheid en veiligheid verbetert en het draagvlak voor voorzieningen neemt toe door de komst én het behoud van meer draagkrachtige groepen.

De aanpak van de woningvoorraad is bepalend voor het toekomstperspectief van een gebied, maar is ook een kostbare interventie. Het verbeteren van de fysieke woonomgeving in kwetsbare gebieden heeft een positief neveneffect op de sociaaleconomische en veiligheidspijlers. Om tot een meer gedifferentieerde woningvoorraad te komen in kwetsbare wijken is herstructurering noodzakelijk. De herstructureringsopgave in Nederland is groot. Onder herstructurering wordt verstaan: vervangende nieuwbouw, intensieve en grootschalige renovatie en verduurzaming en transformatie van vastgoed naar woningen.

Om dit te bereiken pakken we met de Nationale Woon- en Bouwagenda tot 2030 minimaal 2,7 miljoen woningen van de bestaande woningvoorraad aan via verschillende programma's:

- Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma wordt ingezet op de verduurzaming van 2,5 miljoen woningen tot 2030. Het gaat hierbij om 1 miljoen woningen van verhuurders, het verduurzamen van 750.000 koopwoningen met de slechtste labels (E, F, G) samen met gemeenten en het verduurzamen van nog eens 750.000 koopwoningen op eigen initiatief van woningeigenaren.
- Vanuit het Nationaal transformatieplan wordt ingezet om het aantal transformaties van vastgoed naar woningen van 10.000 per jaar op te schroeven naar 15.000 per jaar.
- Hiernaast streven we naar vervangende nieuwbouw van ongeveer 25.000 particuliere woningen in kwetsbare gebieden. Vanuit het voorliggende programma is de inzet hier aan bij te dragen met vervangende nieuwbouw van circa 16.500 particuliere woningen in de stedelijke focusgebieden.²³

4.2.1 Bestuurlijke akkoorden met provincies en prestatieafspraken woningcorporaties

Samen met het *programma Woningbouw* maken we, op basis van het inzicht in de brede opgave, op nationaal niveau en per provincie bestuurlijke akkoorden met de provincies over de woningbouw. Hiertoe maken we voor de zomer eerst indicatieve afspraken met de provincies, waarna de provincies de afspraken in regionaal verband bespreken met gemeenten en marktpartijen. In oktober worden de afspraken vastgelegd in een bestuurlijk akkoord. De afspraken uit het bestuurlijk akkoord worden via de al bestaande regionale samenwerkingsverbanden door de provincies doorvertaald naar gemeenten. In de afspraken met de provincies worden naast de woningbouwafspraken ook de herstructureringsopgaven meegenomen.

²² AEDES (2020), Veerkracht in het corporatiebezet.

²³ De ongeveer 25.000 particuliere woningen in kwetsbare gebieden worden aangepakt met inzet van de middelen van dit Kabinet uit het Volkshuisvestingsfonds (€600 miljoen). De circa 16.500 particuliere woningen in stedelijke focusgebieden is gebaseerd op basis van de verdeling van de eerste tranche VHF.

Woningcorporaties staan voor leefbare wijken waar het prettig wonen is. De leefbaarheid in kwetsbare gebieden staat onder druk. Vaak is er in deze kwetsbare gebieden, waaronder de stedelijke focusgebieden, ook veel corporatiebezit. Het verbeteren van de leefbaarheid vraagt om een integrale aanpak onder regie van de gemeente. Van corporaties vraagt dit om door te gaan met een actieve betrokkenheid in de aanpak van problemen in de fysieke leefomgeving en samenwerking met maatschappelijke partners in het sociaal domein. Van de gemeente vraagt dit afspraken over zorg en begeleiding. Corporaties spelen een belangrijke rol bij het realiseren van de doelstelling uit dit programma om de fysieke leefomgeving te verbeteren. Hierbij gaat het om het realiseren van meer kwalitatief goede, veilige en duurzame woningen in een gemengde wijk waar het veilig en leefbaar wonen is.

Corporaties dragen zorg voor de verhuur, bouw- en verbeterprogramma's en de huisvesting van doelgroepen. Ook investeren ze in wijkbeheer en leefbaarheid, en garanderen de veiligheid in wonen door de aanpak van schimmel, loden leidingen, asbest en brandveiligheid. De aftopping van de bijdrage die corporaties aan leefbaarheid mogen besteden is inmiddels afgeschaft. In aanvulling daarop en in ruil voor de afschaffing van de Verhuurderheffing (VHH) worden vóór de zomer 2022 bindende landelijke afspraken met de sector en de VNG gemaakt.

Corporaties zullen hun toegenomen investeringscapaciteit ook inzetten voor de opgaven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. We maken met corporaties prestatieafspraken om extra te investeren in leefbaarheid, waarbij een gemengde samenstelling van wijken door middel van herstructurering één van de maatregelen is. We maken afspraken om woningen fors te verbeteren en te verduurzamen. We bieden zittende corporatiehuurders de kans om, onder nader te bepalen voorwaarden, een woning te kopen, om hen een start te geven op de koopmarkt. Daarnaast investeren we in sociaal beheer en samenwerking met bijvoorbeeld scholen en politie.

We schorten de markttoets voor deze kabinetsperiode op om woningcorporaties te stimuleren middenhuurwoningen te bouwen. De inzet is om de middelen van de corporatiesector optimaal in te zetten voor de volkshuisvestelijke opgave om zo wijken leefbaarder te maken. Waar nodig krijgen corporaties projectsteun. De woningcorporaties brengen deze steun met elkaar op, op basis van de waarde van hun woningbezit.

Als onderdeel van het programma *Een (t)huis voor iedereen* wordt toegewerkt naar meer balans in de woningvoorraad, met een streven naar 30% sociale huurwoningen in iedere gemeente. Dit betekent dat gemeenten met minder dan 30% sociale huur in de bestaande woningvoorraad bij nieuwbouw moeten gaan bijdragen aan dit streven. Bij het maken van de woondeals houden we rekening met gemeenten waar het toegroeien naar 30% evident niet logisch of haalbaar is. Hier wordt gekeken hoe het mogelijk is om woningen toe te voegen voor huishoudens met een middeninkomen.

Acties

- Per provincie wordt een bestuurlijk akkoord gesloten. Hierbij wordt de herstructureringsopgave en het oplossen van knelpunten meegenomen.
- We maken prestatieafspraken met woningcorporaties op landelijk en lokaal niveau die bijdragen aan herstructurering in kwetsbare gebieden om te komen tot meer gemengde wijken.
- We schorten de markttoets voor deze kabinetsperiode op om woningcorporaties te stimuleren middenhuurwoningen te bouwen.
- Er wordt toegewerkt naar meer balans in de woningvoorraad met een streven naar 30 procent sociale huurwoningen in iedere gemeente, met uitzondering van de meeste stedelijke focusgebieden waar wordt gekeken naar mogelijkheden om woningen toe te voegen voor middeninkomens.

4.2.2 Financieel en juridisch instrumentarium

De herstructureringsopgave in Nederland is divers en is niet met één instrument te realiseren. De drie belangrijkste financiële instrumenten die gemeenten kunnen gebruiken om deze opgave aan te pakken zijn het Volkshuisvestingsfonds, de Woningbouwimpuls en het Nationaal Isolatieprogramma. De middelen worden complementair ingezet om het maximale maatschappelijke effect te behalen.

Volkshuisvestingsfonds

Het Volkshuisvestingsfonds (VHF) is gericht op herstructurering van de bestaande, met name particuliere, woningvoorraad in kwetsbare gebieden. Met de beschikbare middelen van €600 miljoen (t/m 2026) leveren we een bijdrage aan de herstructurering van circa 25.000 particuliere woningen in kwetsbare gebieden. Dit is aanvullend op de eerste tranche van het Volkshuisvestingsfonds uit 2021 waarmee al 22.000 woningen de komende 10 jaar worden geherstructureerd. In het najaar van 2022 worden de exacte contouren van het fonds bekend gemaakt. In 2023 gaat de volgende tranche voor nieuwe aanvragen open.

Net als bij de eerste tranche kunnen gemeenten dan een aanvraag doen voor een toekenning, waarbij zal worden voorgesorteerd op projecten die zijn ingebed in een integrale gebiedsgerichte aanpak met interventies op het fysieke-, sociaaleconomische- en veiligheidsdomein. De samenwerking tussen gemeenten en woningcorporaties is hierbij een pre, omdat er vaak sprake is van gemengde VvE's en gespikkeld bezit van woningcorporaties in wijken. Woningcorporaties pakken de verbeteropgave voor hun eigen woningen op.

Het VHF is hoofdzakelijk gericht op de aanpak van slechte particuliere woningen in kwetsbare gebieden. De aanpak van de te herstructureren corporatiewoningen wordt geregeld via de afspraken die in het kader van de afschaffing van de Verhuurderheffing worden gemaakt. Wel blijft er aandacht voor gespikkeld bezit. Voor het VHF zijn gebieden waar de leefbaarheid onder druk staan leidend. Het gaat hierbij om gebieden die gemiddeld laag score op indicatoren met betrekking tot woningkwaliteit, sociaaleconomische kenmerken en veiligheid. Een belangrijk aandachtspunt bij het VHF zal zijn in welke mate de belangen van de zittende bewoners van een gebied zijn meegenomen in de plannen. Dit kan gaan over aspecten zoals het recht van terugkeer en herhuisvestingsfaciliteiten. Ook de mate waarin bewoners van een gebied participeren in de voorgenomen ontwikkelingen wordt een belangrijk punt van beoordeling.

Bij de verdere uitwerking van de contouren van het VHF wordt nadrukkelijk gekeken naar de andere middelen die ingezet kunnen worden voor het aanpakken van de bestaande woningvoorraad. Verduurzaming van de woningvoorraad door renovatie van bestaande woningen krijgt hierdoor een minder centrale rol in de tweede tranche van het VHF. Dit wordt ondervangen door inzet van middelen uit het Nationaal Isolatieprogramma.

Tenslotte wordt nagegaan op welke manier het onttrekken van incurante woningen en toevoegen van kwalitatief goede woningen, die bijdragen aan het creëren van gemengde leefbare wijken, de nadruk kan krijgen in het VHF. Ook blijft er aandacht voor de aanpak van openbare ruimte en collectieve maatschappelijke voorzieningen.

Actie

- We zetten het Volkshuisvestingsfonds in om een bijdrage te leveren aan de herstructurering van kwalitatief slechte woningen en de directe leefomgeving in kwetsbare gebieden, waaronder de stedelijke focusgebieden.

Woningbouwimpuls

Het doel van de Woningbouwimpuls (WBI) is het sneller bouwen van meer betaalbare woningen. We zorgen ervoor dat er meer woningbouwprojecten financieel haalbaar zijn. Met de WBI worden onrendabele toppen gedekt om het woningaanbod te vergroten. Voor de vierde tranche van de WBI is €300 miljoen beschikbaar en deze wordt in augustus 2022 opengesteld. Voor de stedelijke focusgebieden kan de WBI eraan bijdragen om tot een meer gemengde woningvoorraad te komen. In eerdere tranches van de WBI heeft een aantal stedelijke focusgebieden al een aanvraag toegekend gekregen.

Actie

- In afstemming met het *programma Woningbouw* stimuleren we de stedelijke focusgebieden om met de WBI extra woningen toe te voegen (aan de verdichtingsopgaven) om te komen tot meer gemengde wijken. De focusgebieden volgen hierbij de reguliere aanvraagprocedure.

Verduurzaming woningen

De aanpak van bouw- en onderhoudstechnische gebreken van de woningvoorraad is ook een goed moment om energiebesparende maatregelen door te voeren. Hierbij is het zaak om de opgaven waar in het gebied toch al aan gewerkt wordt op elkaar aan te sluiten en de beschikbare geldstromen aan elkaar complementair te maken. De verduurzamingsopgave waar corporaties de komende jaren voor staan kunnen ook worden benut om een meer divers woningaanbod te realiseren, bijvoorbeeld wanneer door verduurzaming een sociale woning aan het middensegment kan worden toegevoegd. Verduurzaming kan hierbij de katalysator zijn voor de fysieke aanpak. In het Nationaal isolatieprogramma dat begin april naar de Tweede Kamer is gestuurd, wordt de verbinding gelegd met het voorliggend programma.²⁴

Het Experimentenprogramma Verduurzaming Kwetsbare Wijken en de City Deal Energieke Wijken laten zien dat verduurzaming een extra impuls kan geven aan kwetsbare gebieden en - huishoudens. Naast een meer comfortabele woning voor bewoners hebben lagere energielasten, in combinatie met het voornemen uit het Coalitieakkoord om de sociale huur voor mensen met een laag inkomen te verlagen, een direct effect op hun inkomenspositie.

Actie

- We ontwikkelen samen met gemeenten en corporaties in de stedelijke focusgebieden aanpakken waarmee kwetsbare mensen in koop- en huurwoningen kunnen deelnemen aan het verduurzamen van hun woning. Hierbij is aandacht voor ontzorging, passende financieringsvormen en de wijze waarop het Nationaal Isolatieprogramma en het VHF complementair zijn. Hierin staat centraal een persoonlijke en gebiedsgerichte benadering, die aansluit bij de vraagstukken van kwetsbare huishoudens

²⁴ Kamerstukken II 2021/2022, 30196, nr.787

Selectieve woningtoewijzing

We herzien de Huisvestingswet 2014²⁵ om ervoor te zorgen dat woningen ten goede kunnen komen aan mensen met een economische, maatschappelijke of lokale binding, die in de wijk zelf willen blijven wonen. Gemeenten kunnen al 50% van de beschikbare huurwoningen toewijzen op basis van de economische of maatschappelijke binding. Binnen die 50% mag maximaal 25% worden toegewezen aan mensen met een lokale binding. Met de wetwijziging mogen gemeenten binnen deze 50% zelf bepalen hoe zij deze ruimte verdelen tussen mensen met een economische, maatschappelijke of een lokale binding. Ze mogen dus ook de gehele 50% toewijzen aan eigen inwoners. Daarnaast mogen gemeenten ook sociale koopwoningen (woningen tot de NHG-grens van €355.000) gaan toewijzen op deze grond. Dit moet vervolgens landen in de gemeentelijke of regionale huisvestingsverordeningen. Ook wordt het mogelijk gemaakt om op grond van de leefbaarheid regels op het gebied van woonruimtevoorraadbeheer te introduceren.

Tekort aan leerkrachten Amsterdam-Zuidoost

De overspannen woningmarkt in Amsterdam is een van de oorzaken van het lerarentekort in Amsterdam. De hardste klappen vallen in Zuidoost en Nieuw-West, waar het tekort 3 keer zo groot is als elders in de stad. Het krijgen van goed onderwijs en voldoende aandacht van (vaste) leerkrachten is essentieel voor kinderen om zich goed te kunnen ontwikkelen. Alliantiepartners woningcorporatie Rochdale en stichting Zonova (20 basisscholen in Zuidoost) zoeken naar mogelijkheden om leraren die willen werken op een basisschool in Zuidoost een woning aan te bieden. De herziening van de huisvestingswet 2014 zal hiervoor ook meer ruimte gaan bieden. Hiermee dragen zij concreet bij aan het verbeteren van de kansen van kinderen in Zuidoost.

De Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek maakt het voor gemeenten mogelijk om selectieve woningtoewijzing toe te passen in bepaalde aangewezen wooncomplexen, straten en postcodegebieden, waar de leefbaarheid en veiligheid onder druk staat. Waar op grond van de Huisvestingswet 2014 regels kunnen worden gesteld inzake woonruimteverdeling in het geval van schaarste op de woningmarkt, kunnen gemeenten op grond van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek onder meer eisen stellen aan de aard van het inkomen. Ook kan voorrang worden verleend op grond van bepaalde sociaaleconomische kenmerken, bijvoorbeeld aan woningzoekenden met werk in de zorg, het onderwijs of bij de politie. Hiervoor geldt geen maximum percentage. Verder kan een huisvestingsvergunning worden geweigerd bij een verleden van overlastgevend of crimineel gedrag.

Acties

- We herzien de Huisvestingswet 2014 om te zorgen dat woningen ten goede kunnen komen aan mensen met een economische, maatschappelijke of lokale binding, die in de wijk zelf willen blijven wonen.
- Naar aanleiding van de landelijke evaluatie van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek²⁶ komen we met voorstellen om de uitvoering van de wet te verbeteren en de effectiviteit te vergroten.
- We verkennen met de focusgebieden waar de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek nog niet wordt toegepast, de noodzaak en geschiktheid van selectieve woningtoewijzing (artikel 8, 9 en/of 10).

²⁵ De Huisvestingswet 2014 maakt het voor gemeenten mogelijk om regels te stellen op het gebied van woonruimteverdeling ('wie krijgt voorrang op welke woning?') en woonruimtevoorraadbeheer ('wat mag je doen met een woning?').

²⁶ Kamerstukken II, 2020, 33 340, nr. 24

4.3 Actielijn 3 | We zorgen ervoor dat meer bewoners kunnen meedoen in de samenleving

Om ervoor te zorgen dat meer mensen in kwetsbare gebieden het structureel beter krijgen, zijn niet alleen investeringen in de fysieke leefomgeving nodig, maar ook investeringen in een kansrijke start, goede (voor)scholen, loopbaanoriëntatie, armoedebestrijding, schuldenvermindering, integratie en samenleven, toeleiding naar werk, aanpak meervoudige problematiek, weerbare burgers en in een veilige en gezonde leefomgeving. De fysieke inzet moet daarbij hand in hand gaan met de sociale, én plaatsvinden bovenop en binnen het generieke pakket voor onderwijs, arbeidsmarkt, schulden en armoede en gezondheid. Het vasthouden en aantrekken van middeninkomens in de wijk kan eveneens bijdragen aan meer differentiatie van de leerlingpopulatie: meer gemengde scholen.

Wie opgroeit in een kansarme buurt heeft aanzienlijk minder kansen in het onderwijs en op een goed inkomen. Het Verwey-Jonker Instituut noemt vijf niveaus die bepalend zijn voor kansengelijkheid in het onderwijs: leerling, familie, school, wijk en samenleving. De factoren om kansengelijkheid aan te pakken variëren van het persoonlijke zelfvertrouwen en ambitie, de kwaliteit van leraren, taal- en rekenvaardigheden, de sociale veiligheid in de wijk, en segregatie.²⁷ Zo zorgt stress door bijvoorbeeld armoede en slechte huisvesting voor concentratieproblemen, onderpresteren, grotere vatbaarheid voor de ‘verleidingen van de straat’ en sociale problemen op school.²⁸

Een afgeronde (praktische of theoretische) opleiding leidt tot een betere positie op de arbeidsmarkt en daarmee tot een stabiel en gemiddeld hoger inkomen. Om kinderen het maximale uit hun schoolcarrière te kunnen laten halen, moeten de condities zowel thuis, in de omgeving als op school echter voldoende zijn. De inzet is gericht op het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs, maar ziet ook toe op de fase vóórdat het kind naar school gaat. Kinderen leren immers ook voordat ze naar school gaan.

Acties

- Het kabinet start in overleg met de stedelijke focusgebieden nieuwe aanpakken, waarbij ambities uit het Coalitieakkoord integraal worden opgepakt, zoals de aanpak van armoede en schulden, het programma School en Omgeving, Tel mee met taal, het Nationaal Preventie Akkoord en Kansrijke Start.
- In overleg met gemeenten wordt nagegaan wat gezinnen nodig hebben om de stapeling van problematiek in de stedelijke focusgebieden te doorbreken, dan wel te voorkomen.
- De opgedane kennis en ervaringen in de stedelijke focusgebieden benutten we om de problematiek elders in Nederland ook aan te pakken.

Breed pakket kwaliteitsverbetering onderwijs

Vanuit OCW wordt ingezet op een breed pakket aan maatregelen om onderwijsachterstanden te verkleinen en de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) biedt scholen extra middelen om tot en met schooljaar 2024-2025 corona-gerelateerde leervertragingen in te halen.

²⁷ GKA-voortgangsrapportage+2020.

²⁸ De Beleidsonderzoekers (2021), “Kansrijk armoedebeleid voor kinderen. Portretten van kinderen en knelpunten en kansen voor een integraal beleid”. Zie ook [Brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de eerste rapportage van de periodieke peiling van de ambities kinderarmoede](#).

Daarnaast wil dit kabinet dat het onderwijs verbetert en dat de ambities omhoog gaan. Scholen hebben echter te maken met forse lerarentekorten, vooral op plekken met een grote populatie kwetsbare kinderen. Dit is een belangrijk aandachtspunt bij de aanpak om de onderwijskwaliteit te verhogen. Het kabinet investeert hierin €1 miljard.

Acties

- Het kabinet zet in op een structurele versterking van scholen met veel leerachterstanden, goede leraren en schoolleiders, en het verlagen van de werkdruk.
- Het ministerie van OCW werkt aan een masterplan basisvaardigheden, zodat ieder kind goed leert lezen, schrijven en rekenen: de basis moet op orde. Hierbij is ook aandacht voor burgerschap en digitale geletterdheid: deze vaardigheden zijn nodig om je te kunnen redden in de maatschappij. We beginnen bij de scholen en waar de nood het hoogst is, en breiden onze inzet komende jaren uit naar alle scholen.

Kansrijke start en taalvaardigheden

De afgelopen jaren zijn positieve ervaringen opgedaan met het programma Kansrijke start van het ministerie van VWS. Ouders in een kwetsbare situatie worden ondersteund gedurende de eerste 1000 dagen van hun kinderen. Deze eerste 1000 dagen, die al beginnen voor en tijdens de zwangerschap zijn cruciaal voor gezondheid, welzijn en latere ontwikkeling van een kind. Ook om te voorkomen dat een kind al met achterstand aan (voor)school begint.

Daarbij is ook het vergroten van de taalvaardigheid een belangrijke factor. Voor- en vroegschoolse educatie wordt aangeboden aan peuters en kleuters met een risico op een achterstand.

Acties

- Het programma Kansrijke Start wordt in ieder stedelijk focusgebied ingezet.
- Het kabinet zet in op het stimuleren van de deelname aan en het versterken van de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie.

Het programma School en Omgeving

Het creëren van goede condities om te kunnen leren vraagt om versterking van condities in de 'driehoek' thuis-school-omgeving. In veel kwetsbare gebieden zijn schooldagen al verrijkt of bestaat de behoefte dit te starten of uit te breiden. Juist voor kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen is het van belang dat zij via het verrijken van de school en omgeving hun talenten kunnen ontwikkelen. Het is aan lokale coalities (scholen, gemeente, en maatschappelijke organisaties zoals de kinderopvang, sport- en cultuurorganisaties) om een breed aanbod aan activiteiten en ondersteuning vorm te geven dat aansluit bij de behoeften van kinderen zoals sport en beweging, cultuur en huiswerkbegeleiding. De school heeft een belangrijke rol in de vormgeving van die verrijkte schooldag. School is een vertrouwde plek om leerlingen én ouders te bereiken, hun behoeften te signaleren en hen te stimuleren. De programma-organisatie van het stedelijk focusgebied kan de school hierbij ondersteunen door de regie op een samenhangende inzet tussen school – thuis – omgeving te voeren en partijen, beleid en middelen bij elkaar te brengen.

Acties

- Het kabinet stimuleert en ondersteunt het verrijken van school en omgeving, te beginnen in wijken en op scholen waar de nood het hoogst is. Hierbij wordt gekeken naar de aanwezigheid van armoedeproblematiek op wijkniveau (relatieve welvaart CBS) en het risico op aanwezigheid van onderwijsachterstanden op schoolniveau (CBS). Dit sluit aan op de problematiek in de stedelijke focusgebieden.
- In het schooljaar 2022-2023 wordt gestart met 45 lokale coalities (samenwerking tussen school, gemeente, en maatschappelijke organisaties) met een bestaand aanbod van een verrijkte schooldag (voorlopers). Daarbij gaat het om het uitbreiden van het huidige aanbod van lokale initiatieven, gericht op een stimulerende en ondersteunende omgeving, aansluitend op het reguliere lesrooster. Voorbeelden zijn begeleiding bij huiswerk, steun bij de sociale en mentale ontwikkeling, sport en cultuur en loopbaanoriëntatie. Daarnaast zullen een aantal startende gebieden worden ondersteund bij de coalitievorming en het ontwikkelen van een passend aanbod.
- Met het oog op het belang van continuïteit en effectiviteit van de aanpak, is het de intentie deze inzet te continueren, ook na deze kabinetsperiode. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de scholen in de stedelijke focusgebieden.

Mens- en gebiedsgericht maatwerk in Rotterdam-Zuid

In het Nationaal Programma Rotterdam Zuid worden mensgerichte interventies op gebiedsgerichte wijze toegepast. Zo zijn er, voor een structurele aanpak van onderwijs-achterstanden, zogenaamde Children's Zones aangewezen. Dit zijn gebieden rondom de basisscholen in de zeven focuswijken. Vanuit het uitgangspunt dat prestaties op school niet alleen worden bepaald door de kwaliteit van de schoolomgeving, maar ook door wat er in het gezin en in de wijk speelt, werken NPRZ-partners samen om de omstandigheden te verbeteren waarin kinderen opgroeien. Een van de belangrijkste maatregelen is dat leerlingen op alle basisscholen in de zeven focuswijken tien uur per week extra les krijgen; met als uiteindelijke doel om de schoolresultaten op het niveau van de G4 te brengen.

In de zogenoemde AanDeBakgaranties komen de NPRZ-doelen vanuit de pijler school en de pijler werk samen. De garantie houdt in dat jongeren al bij aanvang van een opleiding zeker zijn van werk. Na het behalen van een diploma in de zorg, de techniek en de haven kunnen zij direct aan de slag. Mede dankzij de AanDeBakgaranties kiest jaarlijks de helft van de jongeren die naar het vmbo gaan, voor een opleiding met arbeidsmarktperspectief in deze drie sectoren. De baangaranties worden afgegeven door brancheorganisaties en grote lokale werkgevers, maar de jongeren zelf zitten nergens aan vast.

Het mes snijdt aan twee kanten. voor de jeugd op Zuid zijn de garanties een krachtig signaal dat ze gewild zijn op de arbeidsmarkt; voor werkgevers is het een manier om goed opgeleid personeel aan zich te binden.

Bron: Verwey-Jonker, 2021, bewerking BZK/VRO

We zorgen dat mensen meedoen in de samenleving

Werk is de sleutel tot een inkomen, maatschappelijke participatie, samenleven en integratie. Daarom zet het kabinet zich in voor bestaanszekerheid, armoedebestrijding, kansgelijkheid en begeleiding naar werk in de stedelijke focusgebieden, zeker voor huishoudens met gestapelde problematiek in de kwetsbare wijken. Juist nu is het van groot belang dat mensen worden aangemoedigd mee te doen, om mensen met schulden perspectief te bieden en voor mensen om aan het werk te komen en te blijven. En juist nu zijn er volop kansen, omdat werkgevers veel vacatures hebben. Naast de inzet op armoede, participatie en werk is ook inzet op samenleven en integratie belangrijk. De samenleving is divers en deze verscheidenheid zal de komende jaren verder toenemen. Deelnemen aan de samenleving vraagt daarin om inzet op integratie en op inclusief samenleven. Het kabinet zet hierop in onder andere vanuit het onlangs hernieuwde inburgeringsstelsel, het programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt en de inzet op sociale stabiliteit. Gezien de samenstelling van deze wijken zal de landelijke inzet expliciet effect hebben op deze wijken.

Acties

- Het Kabinet intensiveert de aanpak van geldzorgen, armoede en schulden. Voor de zomer komt de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen met een ambitieuze aanpak waarin zij zal uitwerken welke activiteiten mogelijk zijn in de stedelijke focusgebieden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om pilots om de informele sociale omgeving en buurt actief te betrekken bij het bespreekbaar maken en oplossen van geldzorgen, armoede en schulden van medebewoners.
- Bij de totstandkoming van het huidige verdeelmodel van het Gemeentefonds is aandacht besteed aan het sociaal domein. Het verdeelmodel bevat parameters met betrekking tot onder meer bijstand, uitkeringsgerechtigden, onderwijsachterstand, migratieachtergrond en centrumfunctie. Er zal komend jaar een onderzoek worden uitgezet met betrekking tot de maatstaf centrumfunctie. Hierover wordt de TK vóór de zomer nader geïnformeerd.
- Het Kabinet wil mogelijk maken dat er meer onderzoek wordt gedaan naar andere werkwijzen in de Participatiewet door meer te kunnen experimenteren met de Participatiewet (grondslag verbreden), bijvoorbeeld op het gebied van inkomensondersteuning en re-integratie. Randvoorwaarde blijft wel dat er in een experiment goed methodologisch onderzoek gedaan wordt.
- Het Kabinet zet naast de meer generieke inzet op samenleven en integratie specifiek in op kwetsbare wijken. Bijvoorbeeld via de Agenda Veerkracht en Weerbaarheid, waarbij de inzet is dat zoveel mogelijk partijen zich inspinnen om gezamenlijk te werken aan het versterken van de veerkracht van personen en groepen in kwetsbare omstandigheden. Ook gaat het om het faciliteren van de inzet van instrumenten op het gebied van schulden, multiproblematiek en toeleiding naar werk, waarbij nadrukkelijk gemeenten uit deze wijkenaanpak worden betrokken. Cultuursensitiviteit in de aanpak is hierbij van belang.

Bovengrondse Vakschool Heerlen-Noord

Bedrijven staan te springen om vakmensen en deze vraag zal de komende jaren alleen maar verder toenemen. In het stedelijk focusgebied Heerlen-Noord leeft een grote groep mensen van een bijstandsuitkering. De in 2021 opgerichte Bovengrondse Vakschool biedt ambachtopleidingen aan en brengt deelnemers in contact met werkgevers. Het is een plek voor iedereen die een vak wil leren, werk zoekt of werk biedt. Het gaat om het structureel en duurzaam laten uitstromen van mensen vanuit o.a. de bijstand naar werk, waarbij hun bestaanszekerheid toeneemt. De werkgevers committeren zich aan een duurzame uitstroom uit de vakschool. Op deze manier kunnen bedrijven blijven ondernemen en voorzien werknemers in hun eigen levensonderhoud en dat van hun gezin. De focus op Heerlen noord betekent dat het aandeel bijstandsgerechtigden daarmee ook meer in evenwicht wordt gebracht met de rest van de gemeente en de verschillen met andere wijken afnemen.

We verbeteren de gezondheid van mensen

Gezondheid is één van de meest wezenlijke onderdelen van het dagelijks leven. De gezondheidssituatie in de meeste stedelijke focusgebieden blijft achter ten opzichte van andere wijken in de stad. Cijfers wijzen uit dat inwoners van bijvoorbeeld Heerlen-Noord gemiddeld zes jaar eerder overlijden dan inwoners van Heerlen-Zuid. Ook krijgen zij vaker en eerder te maken met lichamelijke gebreken. De zorgkosten zijn er bijna een kwart hoger dan gemiddeld.

Deze verschillen zijn op zichzelf al onwenselijk, maar deze gezondheidsachterstand beperkt op zijn beurt ook de arbeidsparticipatie. Dit programma draagt bij aan het streven, zoals verwoord in het Coalitieakkoord, om bewoners in kwetsbare gebieden en jongeren gezonder en zelfredzamer te maken. Onderwijs en werk leveren een directe bijdrage op aan het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Maar andersom draagt een betere gezondheid ook bij aan betere leerprestaties en vergroot dit de kansen op de arbeidsmarkt.

Acties

- Door betere samenwerking tussen huisartsen, scholen en uitkeringsinstanties kunnen meer mensen worden bewogen gezonder te gaan leven en meer te participeren in de samenleving.
- Met het doel om gezondheidsachterstanden aan te pakken wordt nagegaan of het programma Gezond in de Stad (GIDS) kan worden verbonden aan de inzet in de stedelijke focusgebieden.
- De lokale aanpak op mentale gezondheid, gezonde leefstijl, sport en bewegen wordt versterkt.
- Er wordt interdepartementaal samengewerkt aan een gezonde en groene leefomgeving. De samenwerking wordt gezocht op de focusgebieden en op de thema's mobiliteit (bewegen) en omgevingskwaliteit.
- Betaalbare huisvesting en perspectief voor jongeren die uit detentie, jeugdzorg en maatschappelijke opvang komen of dakloos zijn (in verbinding met focusgebieden).

Brede Welvaart

In Regio Deals werken regionale partijen en Rijk samen als partners om de kwaliteit van leven, wonen en werken en leefomgeving van inwoners -de brede welvaart- te vergroten. De kracht van de regio wordt daarbij nadrukkelijk benut. Regionale overheden, kennis- en culturele instituten, ondernemers en maatschappelijke organisaties maken samen een integrale aanpak die past bij de opgave en het DNA van het gebied. Vervolgens werken de regio en het Rijk het voorstel gezamenlijk uit tot een Regio Deal. De komende jaren is €900 miljoen beschikbaar om nieuwe Regio Deals af te sluiten. Een aantal van de stedelijke focusgebieden ligt in een regio waar ook de brede welvaart onder druk staat.

Actie

- De minister van BZK informeert de Tweede Kamer voor de zomer van 2022 over de vierde tranche.

Leenen streken
Krybon

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

** 56 +
***
58 + 59

- Bulbelsiem
- Presenteersiem
- Prasfalsiem
- Groepwastem
- Stersen

weekagenda

dinsdag 20-6-2017

maandag
woensdag
donderdag
vrijdag
zaterdag
zondag

4.4 Actielijn 4 | We investeren in de preventie van jeugdcriminaliteit en vergroten de weerbaarheid van jongeren

We voorkomen dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen in aanraking komen met criminaliteit of daarin verder doorgroeien

Het Kabinet wil kinderen, jongeren, jongvolwassenen en hun gezinnen in kwetsbare wijken perspectief en handvatten bieden zodat criminaliteit geen optie is en niet (opnieuw) grip op hen krijgt. De jeugdcriminaliteit daalt, maar tegelijkertijd is de verleiding voor kwetsbare jongeren in risicowijken om snel geld te verdienen groot en raken meer jongeren betrokken bij zware vormen van criminaliteit.

We investeren dan ook fors in criminaliteitspreventie. Met een kleine €60 miljoen in 2022, oplopend naar €143 miljoen vanaf 2025, zetten we voor het eerst *substantieel* en *structureel* in op preventie van jeugdcriminaliteit, zoals georganiseerde en ondermijnende criminaliteit, vermogens- en geweldsdelicten.

De basis voor deze aanpak is het Coalitieakkoord. Het Kabinet wil voorkomen dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen in een kwetsbare positie de criminaliteit in gaan, daar steeds verder in verstrikt raken en uitgroeien tot verharde criminelen. Dit geeft het Kabinet vorm door in te zetten op een brede, domeinoverstijgende wijkaanpak ter bevordering van de leefbaarheid en veiligheid en door versterking van de justitiële functie in de wijk. Hiervoor is vanaf 2025 structureel €61 miljoen per jaar beschikbaar voor de preventie van jeugdcriminaliteit vanuit het Coalitieakkoord. Daarnaast was reeds met Prinsjesdag 2021 €82 miljoen vrijgemaakt om te voorkomen dat jongeren afglijden of doorgroeien in de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Beide doelstellingen en geldstromen komen samen in één aanpak preventie (georganiseerde en ondermijnende) jeugdcriminaliteit, waarin JenV, BZK, VRO, OCW, VWS en SZW samenwerken.

We zetten de middelen gericht in, in wijken waar de problematiek het hevigst is. Zodat we met onze investeringen écht het verschil kunnen maken en het tij kunnen keren. Tegelijkertijd hebben we oog voor de breedte van de problematiek en is er in de aanpak ruimte om op meer plekken in Nederland flexibel in te grijpen. De aanpak bestaat uit drie pijlers, waarbij we op drie fases van preventie inzetten, voorkomen dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen in aanraking komen met of verleid worden door het criminele circuit; voorkomen dat zij illegale activiteiten uitvoeren of een misdaad plegen; voorkomen dat zij doorgroeien in de criminaliteit of opnieuw een misdaad plegen.

Een domeinoverstijgende en gebiedsgerichte preventieve aanpak jeugdcriminaliteit

Een geselecteerd aantal gemeenten, waaronder de eerste 15 gemeenten die in de vorige kabinetsperiode al deel uitmaakten van het programma leefbaarheid en veiligheid aangevuld met andere gemeenten met jeugdcriminaliteitsproblematiek, krijgt de mogelijkheid om in hun meest kwetsbare wijken een domeinoverstijgende en gebiedsgerichte aanpak neer te zetten. Die bestaat uit het bieden van kansen aan jongeren (en indien in beeld: hun broertjes of zusjes) die kwetsbaar zijn om in de criminaliteit te geraken, maatregelen in de sociale, fysieke en online leefomgeving van de jongeren en het versterken van de justitiële partners in de wijk, zodat crimineel gedrag gecorrigeerd wordt.

Een aanvullende brede flexibele aanpak

In deze aanpak worden gemeenten of wijken met een specifieke problematiek gericht ondersteund, bijvoorbeeld door de inzet van bewezen effectieve interventies. Hierbij kan inzet op de fases van preventie verschillen en zijn verschillende combinaties mogelijk.

Versterking jeugdstrafrechtketen

Hierbij wordt specifiek ingezet op de derde fase van preventie, namelijk het voorkomen dat doorgroei plaatsvindt en het voorkomen van recidive. We investeren met circa €10 miljoen structureel in de versterking van de jeugdstrafrechtketen, door de samenwerking in de jeugdstrafrechtketen te versterken en met de (door) ontwikkeling van straffen en maatregelen voor risicogroepen, zoals doorgroeiers en verharde jonge criminelen.

Een nadere uitwerking van deze aanpak is te vinden in de Kamerbrief Brede preventieaanpak (georganiseerde en ondermijnende) jeugdcriminaliteit van de minister van Justitie en Veiligheid en de minister voor Rechtsbescherming.

We zetten in op vergroting van de veiligheids(beleving) in focusgebieden

De (beleving van) veiligheid in de buurt en wijk is een belangrijke factor waar het gaat om de integrale aanpak in focusgebieden. Naast de focus op het voorkomen van instroom in de criminaliteit is ook het generieke veiligheidsbeleid in die focusgebieden van belang. Daarom wordt in de aanpak extra ingezet door de politie, het Openbaar Ministerie (OM), Rechtspraak, Raad voor de Kinderbescherming, de Reclassering, Stichting Halt, Zorg- en Veiligheidshuizen tot en met de leraren op scholen, het jongerenwerk, jeugdzorg, lokale ondernemers en werkgevers.

Acties

- Voor de preventieve aanpak van jeugdcriminaliteit heeft het Kabinet onder de noemer 'Preventie met gezag' structureel €82 miljoen ter beschikking gesteld en €61 miljoen voor de preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit. Voor de toedeling van (een deel van) de middelen wordt door de minister van JenV en de minister voor Rb in afstemming met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid een start gemaakt in een aantal geprioriteerde gemeenten, waar 16 stedelijke focusgebieden deel van uitmaken. Het door gemeenten hiervoor op te stellen projectplan 'Preventie met gezag' maakt daardoor deels onderdeel uit van lokale uitvoeringsplannen voor de gebiedsgerichte aanpak in het kader van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Later dit jaar volgen meer gemeenten. De selectie van deze extra gemeenten²⁹ wordt gemaakt op basis van wetenschappelijke rapporten en monitors, zoals de monitor Jeugdcriminaliteit van het WODC, de Veiligheidsmonitor en de Leefbaarometer.
- Daarnaast zetten we ook in andere gemeenten waar de nood hoog is effectief bewezen interventies in. Samen met gemeenten, scholen, sociale en justitiële partners zetten we daar in waar de risico's voor jeugdcriminaliteit meer aanwezig zijn dan elders en daarmee de problematiek groot is of waar juist preventief ingrijpen toename van de problematiek kan voorkomen.
- In het Coalitieakkoord is het uitgangspunt opgenomen dat afgepakt geld of afgepakte zaken, zoals die van personen die (de herkomst van) bezit van kostbare zaken niet (fiscaal) kunnen verklaren, zoveel mogelijk een publieke bestemming krijgen, met name in de wijken die het meest lijden onder criminaliteit. Voor de invulling van dit uitgangspunt wordt zo veel als mogelijk aangesloten bij de lokale allianties die in het kader van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid zijn of worden opgezet.

²⁹ In aanvulling op de stedelijke focusgebieden.

- Via het dashboard 'Zicht op Ondernijning' worden de risicofactoren voor ondernijnende criminaliteit in een gebied inzichtelijk gemaakt. Tevens is in Zicht op Ondernijning –op basis van beschikbare data van o.a. politie, FIU, Kadaster en Belastingdienst- een aantal formats ontwikkeld. Op basis van data met betrekking tot jeugd en criminaliteit is bijvoorbeeld het risico voor het afglijden van jeugd in (ondernijnende) criminaliteit in een gebied zichtbaar te maken. Het gaat hier niet om analyses op individueel niveau, maar om analyse van microdata die patronen in gebieden zichtbaar kan maken, zodat een gebiedsgerichte focus kan worden aangebracht in de aanpak van ondernijnende criminaliteit.
- Aanvullend op de acties van het ministerie van JenV en BZK voert het ministerie van SZW een programma uit om ondernijnende criminaliteit preventief tegen te gaan vanuit sociaaleconomische hoek. Het ministerie van SZW onderzoekt de uitbreiding van twee lopende projecten in de stedelijke focusgebieden. Daarnaast verkent SZW de start van drie pilots in de stedelijke focusgebieden: (1) het versterken van de veerkracht van jongeren, (2) bewustwording van ondernijning vergroten in gesloten gemeenschappen, (3) het versterken van de rol van professionals in het sociaal domein.

IN DEZE SCHAFTWAGEN
BEVINDEN ZICH GEEN
WAARDEVOLLE SPULLEN.
INBRAAK LOONT NIET!

5 Sturing

Om de doelen van dit programma te realiseren, continueren of starten we een partnerschap met 19 gemeenten. De uitvoering op lokaal niveau vindt plaats in publiek-private allianties met een aanpak die zich kenmerkt door samenwerking met stakeholders in het stedelijk focusgebied, voor en met bewoners. Het Rijk stelt zich hierbij op als partner.

Binnen het Kabinet neemt de minister voor VRO de coördinatie van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid op zich. De minister voor VRO spreekt met gemeenten af dat er gemeentelijke uitvoeringsplannen tot stand komen, ziet erop toe dat er een alliantieoverleg wordt georganiseerd, is aanspreekbaar op knelpunten in regelgeving die duurzame oplossingen in de weg staan en zorgt, in overleg met zijn collega's in het Kabinet, daar waar mogelijk voor doorbraken en bevordert een goede kennisinfrastructuur. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de acties op het terrein van de volkshuisvesting. De ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Justitie en Veiligheid, en voor Primair en Voortgezet Onderwijs, voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn mede-eigenaar van het programma. Dit houdt in dat zij de verantwoordelijkheid hebben voor de uitvoering van de acties op hun eigen beleidsterrein, zoals die zijn genoemd in hoofdstuk 3 bij de actielijnen. Ook zal een rijksvertegenwoordiger van OCW, VWS, JenV, SZW of BZK deel uitmaken van het alliantieoverleg in gemeenten.

Het programma spitst zich toe op de plaatsen waar de urgentie het grootst is. Daarom is een principiële keuze gemaakt om focus aan te brengen en te starten in een select aantal gebieden waar problemen zich opstapelen. In lijn met de 4 actielijnen kan in deze gebieden met voorrang worden geïnvesteerd. De kennis en kunde die in de uitvoeringspraktijk van de stedelijke focusgebieden worden ontwikkeld, zullen van daaruit onder andere via het leernetwerk WijkWijzer worden gedeeld en verbreed naar andere gemeenten.

Als Rijk sturen we op de drie centrale doelstellingen. Gemeenten, maatschappelijke organisaties, ondernemers en bewoners vullen dit vervolgens verder in op lokaal niveau. Voor de aanpak van de actielijnen maken we bindende afspraken met de 19 gemeenten. Ook de inzet van het Rijk maakt deel uit van deze afspraken. Tevens wordt voor wat betreft actielijn 2 de aansluiting gezocht bij de, in het kader van het Programma woningbouw op te stellen, bestuurlijke akkoorden en de prestatieafspraken die met de corporatiesector worden gemaakt.

Voor de goede orde: de daadwerkelijke uitvoering van de interventies gebeurt in de gebieden, door samenwerking van gemeenten met de lokale stakeholders die in het stedelijk focusgebied werkzaam zijn.

5.1 Stedelijke focusgebieden

De toenemende druk op de leefbaarheid en veiligheid in sommige gebieden in Nederlandse steden was voor het vorige Kabinet aanleiding om in samenwerking met gemeenten en departementen een gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid te verkennen.³⁰ In dat kader is allereerst aandacht besteed aan 16 stedelijke focusgebieden, waaronder Rotterdam-Zuid.

Twaalf van deze stedelijke focusgebieden zijn in 2020 door de woondealregio's zelf aangedragen vanwege hun toenemende zorgen over de leefbaarheid- en veiligheidsontwikkeling. Bij de voorbereiding van het sluiten van de zes woondeals werden, naast maatwerkafspraken over de aanpak van het woningtekort, ook afspraken gemaakt over verkenning van nut, noodzaak en mogelijkheden van een interbestuurlijke en publiek-private gebiedsaanpak van gebieden waar de leefbaarheid en veiligheid sterk onder druk stonden. Naar aanleiding van de uitkomsten van de Leefbaarometer 2018 en met oog voor regionale spreiding en gebiedsomvang zijn toentertijd, in overleg met de desbetreffende gemeenten, nog vier gebieden in vier steden buiten de woondealregio's aan deze twaalf toegevoegd.

In deze nieuwe kabinetsperiode staat het vergroten van kansengelijkheid, het verbeteren van sociale en fysieke achterstanden én de intensieve aanpak van ondermijning, overlast en het afglijden van jongeren in de criminaliteit, hoog op de agenda. Hieruit vloeit voort dat we in overleg met de gemeenten aan de 16 stedelijke focusgebieden vier gebieden toevoegen.

De gemeenten Vlaardingen, Delft, Dordrecht en Roosendaal hebben zich gemeld voor een intensief partnerschap met het Rijk om hun grootstedelijke problematiek aan te pakken. De door hen voorgedragen gebieden zijn getoetst aan de uitkomsten van de nieuwe, herijkte, Leefbaarometer 2020.³¹ Zij behoren tot de slechtste categorie wat betreft leefbaarheid- en veiligheidsproblematiek in de Leefbaarometer 2020. Bij de keuze voor deze vier is ook rekening gehouden met geografische spreiding. In de 20 gebieden wonen in totaal ruim 1,2 miljoen mensen.

Inzet buiten de 20 stedelijke focusgebieden

Naast de gemeenten met een stedelijk focusgebied wordt op basis van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid ook ondersteuning geboden aan andere gemeenten bij het bevorderen van kansengelijkheid, leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken en gebieden. Iedere gemeente in Nederland die een integrale aanpak wil inzetten op een concentratie van maatschappelijke problemen binnen een specifiek gebied, kan gebruik maken van de producten en diensten die vanuit het programma worden ontwikkeld en via het kennis- en leernetwerk van WijkWijzer beschikbaar komen (zie paragraaf 4.1.2).

In samenspraak tussen adviseurs van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en de gemeente wordt (zoveel mogelijk samen met andere relevante lokale partijen) een passend arrangement georganiseerd, waarbij de vraag vanuit de gemeente centraal staat. De basis van waaruit activiteiten plaatsvinden is de WijkWijzer, het platform voor kennisuitwisseling tussen beleidsmakers, wijkprofessionals en actieve bewoners (zie par. 4.1.2).

5.2 Nieuwe werkwijze

Invulling Rijksrol

Naast het opstellen van het Nationaal programma en een rol als katalysator voor het aangaan en invullen van een partnerschap met gemeenten met een stedelijk focusgebied, richt de rijksrol zich op een –daar waar mogelijk en relevant– financiële bijdrage in de kosten van de lokale aanpak, het aanscherpen van het juridisch instrumentarium, het opzetten van een kennisinfrastructuur, het meedenken en bijdragen

³⁰ Kamerstukken II, 30995, nrs. 97 en 98

³¹ Leefbaarometer (2022), Analyserapport.

aan het realiseren van doorbraken in complexe casuïstiek die zich in de stedelijke focusgebieden voordoet.

Daarnaast zal vanuit BZK / VRO het initiatief worden genomen voor het instellen van een interdepartementale werkgroep die aan de slag gaat met de concrete implementatie van een integrale, gebiedsgerichte inzet. Deze gaat in de tweede helft van 2022 van start. Het opstellen van integrale uitvoeringsplannen/-programma's op lokaal niveau, de vertaling van de rijksdoelstellingen naar de stedelijke focusgebieden en het zorg dragen voor een deugdelijk monitoring- en verantwoordingsstelsel maken hier deel van uit. Hierbij zal ook worden afgestemd hoe de aanvragen voor (financiële) ondersteuning voor gemeenten op de verschillende terreinen kunnen worden gestroomlijnd en onnodige administratieve lasten worden voorkomen.

Lokale allianties

Op lokaal niveau zijn gecoördineerde actie en professioneel engagement belangrijke voorwaarden voor een effectieve aanpak van de opgaven. Gemeente, maatschappelijke en private partners formuleren samen met bewoners in het stedelijk focusgebied doelen en ambities, die worden uitgewerkt in een langjarig programma. Interventies en maatregelen worden gemonitord op voortgang en effectiviteit. Daarvoor worden in de focusgebieden op bestuurlijk niveau allianties opgezet, waarbij de rijksoverheid partner is.

Inclusie en participatie in Amsterdam Zuidoost

In Holendrecht wordt een communitycentrum in co-creatie met bewoners ontwikkeld door middel van de methode van design thinking (methode van oplossen van complexe problemen, waarbij de mens centraal staat).

Inclusie en participatie vormen samen met het werken aan een systeemverandering de randvoorwaarden voor het Masterplan Zuidoost. Het gaat daarbij over het herwinnen van vertrouwen van bewoners in de instituties en vice versa. Aandacht voor thema's als uitsluiting, institutioneel racisme en discriminatie is daarbij essentieel. "Eigenaarschap en eigen kracht van bewoners worden versterkt als bewoners zich gehoord, gezien en erkend weten. Vertrouwen wordt terug gewonnen als hierover open gesprekken worden gevoerd", zo is te lezen in het Masterplan. In gesprekken met bewoners, maar ook met de andere alliantiepartners worden deze thema's bespreekbaar gemaakt. Hierbij wordt een narratief ontwikkeld dat recht doet aan de bewoners en hun kracht.

Rol burgemeester

Voor de uitvoering van de plannen worden in de 20 stedelijke focusgebieden periodiek 'alliantieoverleggen' georganiseerd. De burgemeester is de voorzitter van dit overleg. Uit de aard van de functie (inclusief de verantwoordelijkheid voor openbare orde en veiligheid) en statuut biedt dat een gezaghebbende vertegenwoordiging. Dit is zowel van belang voor de verbinding met de maatschappelijke partners in het gebied, als ook voor het borgen van een langjarige doorlooptijd van het programma, die niet onderhevig is aan de 4-jaren cyclus van de gemeentepolitiek of een kabinetsperiode; de burgemeester als boegbeeld en 'beschermheer/vrouw' van het programma.

Periodiek Alliantie-overleg

Van rijkswege nemen rijksvertegenwoordigers van de departementen SZW, OCW, VWS, JenV, BZK en VRO deel aan het alliantieoverleg (zie bijlage). Naast de burgemeester en de rijksvertegenwoordiger zijn bijvoorbeeld ook één of twee wethouders, een bestuurlijke vertegenwoordiger van woningcorporaties, scholen, werkgevers, politie, OM, zorgverzekeraars, GGD, werkgevers, welzijnsinstelling en (een vertegenwoordiging van de) bewoners, deelnemers aan dit overleg. Deze alliantie komt –frequentie nader per gemeente in te vullen– een aantal keer per jaar bij elkaar en bespreekt naast de voortgang van het programma ook de 'vastlopers' die zich in de uitvoeringspraktijk voordoen.

Programmabureau

Voor de ondersteuning van de alliantie nemen gemeenten het initiatief tot het inrichten van een onafhankelijke programmaorganisatie; een slagvaardig en wendbaar team dat disciplineert in behoud van focus, ‘over de domeinen’ heen werkt en de juiste dwarsverbanden legt binnen en tussen deelnemende organisaties. Hierbij is het van belang dat de gemeentelijke organisatie goed is aangesloten. Het is aan het programmabureau om de doelen en ambities uit het uitvoeringsprogramma uit te werken in concrete acties en projecten en er zorg voor te dragen dat deze tot uitvoering komen. Vanuit het ministerie van BZK wordt een basisbedrag voor de gemeenten met een stedelijk focusgebied ter beschikking gesteld voor de inrichting van de programmaorganisatie. De komende drie jaar zal uit de middelen van het Volkshuisvestingsfonds hiervoor jaarlijks per focusgebied €500.000 beschikbaar zijn.

Prestatieafspraken

Om invulling te geven aan het partnerschap Rijk – gemeente worden prestatieafspraken gemaakt, waarbij de inzet van het Rijk en de gemeenten met stedelijke focusgebieden voor dit programma wordt vastgelegd. Over en weer ontstaat op deze wijze commitment over het realiseren van de drie centrale doelstellingen. Het streven is om het maken van deze afspraken in het najaar van 2022 afgerond te hebben. In deze prestatieafspraken zal worden opgenomen:

1. Rijk en gemeente verbinden zich aan de in hoofdstuk 2 genoemde ‘ER’ doelen. Hiervoor worden in afstemming tussen betrokken departementen en gemeenten indicatoren opgesteld die een beeld geven van de voortgang die hierop wordt geboekt.
2. Partijen committeren zich aan een langjarige inzet voor 15-20 jaar.
3. Lokale allianties worden verzocht om een integraal uitvoeringsplan of -programma op te stellen. Dit geeft inzage in / bevat:
  - een analyse van wat er aan de hand is,
  - opgaven die worden opgepakt,
  - doelstellingen en ambities,
  - streefwaarden ten aanzien van de te realiseren doelen,
  - een systeem van monitoring/meten van de voortgang van acties en interventies,
  - hoe en waarbij bewoners worden betrokken.
4. Voor de inzet van generieke rijksmiddelen op de terreinen volkshuisvesting, onderwijs, veiligheid, werk en gezondheid, zoals deze aan de orde zijn gekomen bij de Actielijnen 2, 3 en 4 en die op basis van het Coalitieakkoord beschikbaar zijn of komen, neemt het Rijk de inspanningsverplichting op zich om samen met het lokaal bestuur en de gebieden na te gaan of -in lijn met de gestelde doelen- prioriteren naar of richten op de stedelijke focusgebieden aan de orde is. Daarnaast is er ook voldoende ruimte voor inzet op verbreding naar andere gebieden, dan de stedelijke focusgebieden.
5. Voor de uitvoering van het programma en de uitvoeringsplannen in de 20 stedelijke focusgebieden worden onder aanvoering van de burgemeester publiek-private allianties en een alliantieoverleg georganiseerd.
6. Het Rijk prioriteert naar een select aantal focusgebieden en de gemeente spant zich in, dat deze prioritering – daar waar relevant– richting het stedelijk focusgebied ook binnen de gemeente zelf plaatsvindt.
7. Vanuit het Kabinet kunnen individuele bewindspersonen –in een rol van ‘ambassadeur’- worden gekoppeld aan het stedelijk focusgebied.

6 Monitoring

Het volgen van de voortgang en effecten van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en de ingezette interventies ('wat werkt en wat niet') zorgen ervoor dat kan worden nagegaan of deze daadwerkelijk bijdragen aan het realiseren van de centrale doelstelling en de drie subdoelen. Er zijn drie niveaus te onderscheiden in de kennisontwikkeling en informatieverzameling die voor het monitoren van het programma relevant zijn:

1. **Cijfermatige ontwikkelingen in de gebieden op een aantal kernindicatoren.**
2. **De uitvoering van het programma, de werkwijze en de interventies in de gebieden.**
3. **Lessen trekken uit activiteiten en resultaten van de programma's in de gebieden.**

De wijze waarop deze elementen vorm en inhoud zullen krijgen, is op dit moment nog onderwerp van overleg. Een aantal zaken kan al wel worden genoemd.

6.1 Cijfermatige ontwikkelingen in de gebieden op een aantal kernindicatoren

Kwantitatief de ontwikkelingen analyseren en monitoren

Met de tweejaarlijkse rapportage uit de Leefbaarometer ligt er al een stevige basis voor monitoring waarop we verder kunnen bouwen. Tegelijkertijd willen we de cijfermatige ontwikkelingen in kwetsbare wijken kortcyclischer kunnen volgen ten behoeve van de halfjaarlijkse voortgangsrapportage aan de Tweede kamer.

We bieden met het dashboard 'Zicht op wijken' een overzicht van relevante data op het brede terrein van Leefbaarheid en Veiligheid voor alle wijken in Nederland. Deze data kunnen eveneens benut worden voor de analyse van de stand van zaken in de focusgebieden. Dit dashboard komt in het derde kwartaal van 2022 beschikbaar via de WijkWijzer.

Samen met de gemeenten en departementen ontwikkelen we daarnaast een landelijke monitor en kiezen we daarvoor 'kernindicatoren' die zijn te relateren aan de doelen van het nationaal programma en die in elk gebied van belang zijn. De landelijke monitor van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid sluit aan bij de monitoring van de andere beleidsprogramma's binnen de Nationale Woon- en Bouwagenda. Ook wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de monitoring van de andere departementen. Op basis daarvan informeren we de Tweede Kamer halfjaarlijks.

Op lokaal niveau ontwerpen de stedelijke focusgebieden een lokale monitor die aanvullend is op en aansluit bij de landelijke monitor. Van de gebieden wordt gevraagd om op de kabinetsdoelen en interventies streefwaarden te formuleren en te rapporteren. De precieze onderdelen van deze kwantitatieve monitoring van de voortgang worden in overleg met de stedelijke focusgebieden bepaald. Het systeem moet voldoende informatief zijn, maar niet te gedetailleerd en het moet werkbaar zijn.

De drie inhoudelijke actielijnen uit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (actielijnen 2, 3 en 4) worden in een *landelijke monitor* gevolgd. De precieze indicatoren worden nog in overleg met departementen en de focusgebieden vastgesteld. Hierbij kan worden gedacht aan onderstaande opzet:

Actielijn 2 | We verbeteren slechte woningen en zorgen voor meer gemengde wijken

Doelstelling: we zorgen ervoor dat de 19 gemeenten, de woningcorporaties en het Rijk hun deel van de taak en verantwoordelijkheid nemen voor het herstructureren en verduurzamen van de slechte woningen in de stedelijke focusgebieden en het realiseren van een meer diverse woningvoorraad.

Bij deze actielijn zorgen we dat we per stedelijk focusgebied inzicht hebben in de ontwikkeling van:

1. het aantal te herstructureren woningen,
2. het aantal te verduurzamen woningen met een E-, F-, of G-label,
3. het aantal nieuw te bouwen woningen,
4. de betekenis hiervan voor de diversiteit van de woningvoorraad in het gebied,
5. de ervaren leefbaarheid (adhv de Leefbaarometer).

Actielijn 3 | We zorgen ervoor dat bewoners kunnen meedoen in de samenleving

Bij deze actielijn zorgen we dat we per stedelijk focusgebied inzicht hebben in de ontwikkeling van:

6. Achterstandsscore PO/VO (CBS),
7. Ontwikkeling schooladvies,
8. Aantal voortijdig schoolverlaters,
9. Aantal en aandeel doorstromers uit po/geslaagden naar opleidingsniveau,
10. Ontwikkeling relatieve welvaart (CBS),
11. Aandeel huishoudens met een (bijstands/WW-) uitkering,
12. Ontwikkeling van de ervaren of subjectieve gezondheid.

Actielijn 4 | We investeren in de preventie van jeugdcriminaliteit en vergroten de weerbaarheid van jongeren

Bij deze actielijn zorgen we dat we per stedelijk focusgebied inzicht hebben in de ontwikkeling van:

13. Ervaren veiligheid (Veiligheidsmonitor),
14. Risicoscores jonge aanwas (zicht op ondermijning),
15. Incidentie criminaliteit.

6.2 De uitvoering van het programma, de werkwijze en de interventies in de gebieden

Kwalitatieve monitoring: voortgang programma-uitvoering, interventies en werkwijze

Om de voortgang van het programma in kaart te brengen is meer nodig dan het cijfermatig volgen van ontwikkelingen in de 20 stedelijke focusgebieden. Het gaat ook om het monitoren van de inzet op de (met de departementen) overeengekomen interventies op specifieke maatschappelijke opgaven (wonen, werk en inkomen, onderwijs, veiligheid, gezondheid). En om de uitvoering van de werkwijze die het programma voorstaat.

Van diverse interventies is niet op voorhand duidelijk wat de impact in kwetsbare gebieden zal zijn, en op welke termijn. Positieve cijfermatige trends in de gebieden laten wel zien dat er iets gebeurt, maar niet in hoeverre dat is toe te schrijven aan interventies uit het programma. Om dat verband vast te stellen is ander soort onderzoek nodig, vaak meer kwalitatief en vanuit verschillende disciplines en methoden. Deze kwalitatieve monitoring kan bijvoorbeeld door middel van actieonderzoek plaatsvinden. In opdracht van het programma is daarvoor door het Verwey-Jonker Instituut een 'Handreiking voor actieonderzoek op het gebied van leefbaarheid en veiligheid' gemaakt.

6.3 Lessen trekken uit activiteiten en resultaten van het programma

Het onderzoekend leren en de kennisontwikkeling monitoren

De gebiedsgerichte aanpak van leefbaarheid en veiligheid is een 'lerende aanpak'. Tijdens het uitvoeringsproces vinden tussenevaluaties plaats zodat kan worden bijgestuurd. Van belang is dat de kennis en ervaringen uit de stedelijke focusgebieden breed beschikbaar komt en wordt verspreid. Dat gebeurt onder meer via het kennis- en leernetwerk WijkWijzer.

De ontwikkeling van kennis zal met zoveel mogelijk betrokkenen in de gebieden plaatsvinden, in het bijzonder met actieve bewoners. Bewoners en sleutelfiguren zitten het dichtst op de problematiek en het 'DNA' van een wijk of buurt en er zal dus ruimte zijn voor hun inbreng. Daarmee komt er gedurende de looptijd van het programma bruikbare kennis beschikbaar. Vormen van 'actieonderzoek' ofwel participatief en lerend onderzoeken kunnen hierbij aansluiten (zie hiervoor). Maar ook tussentijdse bijeenkomsten en het ophalen van verhalen en beelden bij relevante stakeholders maken 'Rijker Verantwoorden' mogelijk.

7 Financiën

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de middelen op basis van de budgettaire bijlage Coalitieakkoord van 15 december 2021 en van enkele middelen die bij Prinsjesdag 2021 beschikbaar zijn gekomen. Beide zijn deel ondersteunend aan dit programma.³² Het gaat hierbij zowel om geld dat voor het verbeteren van slechte woningen en het creëren van een meer gemengde woningvoorraad wordt toebedeeld aan MBZK/MVRO en geld dat wordt toebedeeld aan andere ministeries. Vanuit het Volkshuisvestingsfonds wordt in de periode 2023-2025 per focusgebied jaarlijks €500.000 aan gemeenten beschikbaar gesteld voor de inrichting van de programmaorganisatie. Ook de middelen uit de envelop arbeidsmarkt, armoede, en schulden van SZW zijn specifiek bedoeld voor de 20 focusgebieden. De in de tabel opgenomen middelen zijn relevant voor de stedelijke focusgebieden, echter zullen ook buiten de focusgebieden en generiek – nader te bepalen door de verantwoordelijke departementen – worden ingezet. Een deel van het geld staat op de aanvullende post bij het ministerie van Financiën. Voor besteding van dit geld is eerst goedkeuring van beleidsvoorstellen van het ministerie van Financiën vereist.

Uitgaven in miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	structureel
VRO						
Woningbouwimpuls (10 x 100 mln)		100	100	100	100	
Volkshuisvestingsfonds (4 x 150 mln)		150	150	150	150	
BZK						
Regiodeals	50	250	300	300		
EZK/Klimaat						
Nationaal isolatieprogramma			180	360	562	
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed			100	330	464	
VWS						
Stimuleren van wooncombinaties		10	20	30	40	50
Woon-zorgcombinaties	37,5	75	87,5	100		
Dak- en thuislozen	65	65	65	65	65	65
Preventieakkoord	60	60	60	60		
Stimuleren sport en bewegen	25	25	25	25	25	25
Kansrijke start	10	23	23	23	23	23
OCW						
Versterken onderwijskwaliteit	500	600	1.000	1.000	1.000	1.000
Kansengelijkheid	200	300	900	1.000	1.000	1.000
Investeren in goede leraren en schoolleiders	800	800	800	800	800	800

Deze tabel loopt door op de volgende pagina -->

³² De in dit programma genoemde middelen ter voorkoming dat jongeren afglijden of doorgroeien in de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit (€82 miljoen) zijn bij Miljoenennota 2022 beschikbaar gekomen.

Uitgaven in miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	structureel
SZW						
Envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden		12	4	4		0
Verhoging leeftijd kostendelersnorm		64	64	65	66	74
JenV						
Preventie met gezag ³³	59,7	137,8	149,3	143	143	143

Bron: BZK

³³ Deze middelen (Prinsjesdagmiddelen preventie georganiseerde en ondermijnende criminaliteit samen met middelen preventie jeugdcriminaliteit uit het Coalitieakkoord) zijn beschikbaar voor een bredere aanpak en daarmee niet exclusief voor de focusgebieden, maar zijn ook gericht op aanvullende gemeenten/gebieden en versterking van de jeugdstrafrechtketen.

Bijlage 1

Overig juridisch instrumentarium verbetering leefbaarheid

Voor zover het wettelijk kader ontoereikend is voor het oplossen van de problematiek wordt aansluiting gezocht bij het Coalitieakkoord en al lopende beleids- en wetgevingstrajecten.

Verbetering (rechts)bescherming huurders

Acties

- Het wetsvoorstel Goed verhuurderschap introduceert een landelijke basisnorm die het gedrag van verhuurders en verhuurbemiddelaars in relatie tot woningzoekenden en huurders reguleert. Gemeenten krijgen de taak hierop te handhaven. In aanvulling hierop krijgen gemeenten de mogelijkheid om op grond van de leefbaarheid een gebiedsgerichte verhuurvergunning op te stellen. Hiermee kunnen gemeenten (1) extra eisen stellen aan het gedrag van verhuurders en de staat van de woning en (2) malafide verhuurders uit een gebied weren. Het streven is om dit voorstel per 1 januari 2023 in werking te laten treden.
- Voor huurders zelf zal de gang naar de Huurcommissie worden vereenvoudigd. Dit zal bijdragen aan het verminderen van de malafide verhuur, die in wijken als bijvoorbeeld Carnisse in Rotterdam-Zuid een zware wissel trekt op de leefbaarheid in het gebied. Met de regulering van de middenhuursector krijgen huurders in dit segment toegang tot de Huurcommissie voor geschillen over onder meer huurprijzen, servicekosten en (onderhouds)gebreken aan de woning. De Huurcommissie vergroot in 2022 daarbij haar rol als informatiebron en kennisautoriteit in het huurdoel, door vernieuwing van haar website en online tools. Er wordt een klantcontactcentrum ingesteld waar huurders en verhuurders terecht kunnen met hun vragen over huurbeleid.
- In buurten waar de leefbaarheid onder druk staat door het opkopen van woningen voor de verhuur kunnen gemeenten sinds 1 januari 2022 een opkoopbescherming invoeren. Gekochte woningen kunnen dan enkel in uitzonderingsgevallen worden verhuurd.
- In 2022 start een informatiecampaignedigitaal vaardig zijn of minder goed de Nederlandse taal vaardig zijn. Met deze maatregelen worden huurders beter in staat gesteld hun recht te halen.

Aanpak woonoverlast

Bewoners in focusgebieden ervaren regelmatig woonoverlast, zoals geluidsoverlast van burens, vervuilde tuinen en woningen, verloederde panden of overlast door drugshandel. Aanhoudende overlast kan het woongenot en gevoel van veiligheid van bewoners ernstig bedreigen.

De Wet aanpak woonoverlast (Gemeentewet artikel 151d) maakt het voor burgemeesters mogelijk om specifieke gedragsaanwijzingen op te leggen aan overlastgevers die ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden veroorzaken. Dat kunnen huurders zijn, maar ook eigenaar-bewoners. Verhuurders kunnen ook rechtstreeks worden aangesproken bij ernstige en herhaaldelijke overlast door huurders.

Acties

- Over de doeltreffendheid en de effecten in de praktijk van de Wet aanpak woonoverlast vindt tweede helft 2022 een evaluatie plaats. De uitkomst kan aanleiding zijn voor aanpassing van de wet.

Bijlage 2

Aansluiting bij andere Programma's Volkshuisvesting

- **Programma Woningbouw:** Met financiële impulsen vanuit o.a. de woningbouwimpuls en het Volkshuisvestingsfonds wordt getracht de opgaven in de kwetsbare gebieden gezamenlijk met Rijk, provincie, gemeenten en corporaties versneld op te pakken. In bestuurlijke akkoorden met provincies en de landelijke prestatieafspraken met corporaties worden afspraken gemaakt over woningbouw, herstructurering en de inzet op leefbaarheid.
- **Programma Versnelling Verduurzaming Gebouwde Omgeving:** In de stedelijke focusgebieden ligt een nauwe verbinding met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. We ontwikkelen samen met gemeenten en corporaties aanpakken waarmee een versnelling van de verduurzaming kan worden bereikt in deze gebieden. Centraal daarin staan ontzorging en passende vormen van financiering, die kunnen worden gekoppeld aan de integrale gebiedsgerichte aanpak. Daarbij is aandacht voor huishoudens met een laag inkomen, gestapelde problematiek en/of met schulden, en voor gemengde VvE's. Het Nationaal Warmtefonds en het Nationaal Isolatieprogramma bieden hiervoor mogelijkheden. Hiermee worden kwetsbare huishoudens in staat gesteld deel te nemen aan de verduurzaming en wordt het draagvlak voor de energietransitie in de stedelijke focusgebieden versterkt.
- **Programma Betaalbaarheid:** De mogelijkheden worden onderzocht om gebiedsgericht het gebruik van tijdelijke huurcontracten terug te dringen. Op deze manier kan de status van 'doorgangswijk', die op een aantal van de stedelijke focusgebieden van toepassing is en die een negatieve invloed heeft op het woongenot en de leefbaarheid in de directe woonomgeving, worden bijgesteld.
- Ook in het **programma Een thuis voor iedereen** ligt een directe relatie met de ambities van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. In kwetsbare wijken is nu vaak sprake van een sterke concentratie van aandachtsgroepen. Met de programmering van nieuwbouw voor aandachtsgroepen moet verlichting voor deze wijken het uitgangspunt zijn. Daarnaast kan de toevoeging van nieuwbouw in kwetsbare wijken helpen om te komen tot een meer gebalanceerde mix van woningen en huishoudens.

Bijlage 3

Lijst met rijksvertegenwoordigers in de lokale allianties

Amsterdam Zuidoost	Maarten Schurink (BZK)
Amsterdam Nieuw-West	Carry Goedhart (SZW)
Arnhem Oost	Marjan Hammersma (OCW)
Breda Noord	n.n.t.b. (JenV)
Delft West	n.n.t.b.
Dordrecht West	n.n.t.b.
Den Haag Zuidwest	Inge Vossenaar (OCW)
Eindhoven Woensel-Zuid	Marja Appelman (BZK/VRO)
Groningen Noord	Loes Mulder (SZW)
Heerlen-Noord	Annelies Kroeskamp (BZK)
Leeuwarden Oost	Annelies Kroeskamp (BZK)
Lelystad Oost	Hans Ton (BZK)
Nieuwegein Centrale-As	Annemiek van Dam (JenV)
Roosendaal-stad	n.n.t.b.
Rotterdam-Zuid	Chris Kuijpers (BZK/VRO)
Schiedam Nieuwland-Oost	Marcelis Boerboom (VWS)
Tilburg Noordwest	Ellen van Doorne (BZK)
Utrecht Overvecht	Marieke Kleiboer (VWS)
Vlaardingen West	n.n.t.b.
Zaandam Oost	Carsten Herstel (SZW)

